

MASTEROPPGAVE

Mastergrad i Landskapsplanlegging

Store trær i bymiljø

Hvordan kan vi ta vare på dem?

av

Fredrik Fløgstad

Juni 2014

Boks 133, 6851 SOGNDAL, 57 67 60 00, fax: 57 67 61 00 – post@hisf.no – www.hisf.no

Masteroppgave i: Landscape Planning, Master Programme

Tittel: Store trær i bymiljø - Hvordan kan vi ta vare på dem?

Engelsk tittel: Large trees in urban settings - How can we take better care of them?

Forfatter: Fredrik Fløgstad

Emnekode og emnenavn:
PL4-301 - Master Thesis in Landscape Planning

Kandidatnummer:
2

Publisering i institusjonelt arkiv, HiSF Biblioteket (sett kryss): Jeg gir med dette Høgskulen i Sogn og Fjordane tillatelse til å publisere oppgaven i Brage hvis karakteren A eller B er oppnådd. Jeg garanterer at jeg er opphavsperson til oppgaven, sammen med eventuelle medforfattere. Opphavsrettslig beskyttet materiale er brukt med skriftlig tillatelse. Jeg garanterer at oppgaven ikke inneholder materiale som kan stride mot gjeldende norsk rett JA ☒ Nei ☐	Dato for innlevering: 20.06.2014
Eventuell prosjekttilknytning ved HiSF	Emneord: bytrær, gatetrær, trefelling, beskjæring, vern, bevaring

Store trær i bymiljø - Hvordan kan vi ta vare på dem?

Temaet for oppgaven er store trærns rolle i bymiljø, og hvordan de verdsettes og behandles av forvalterne i kommunen. Målet har vært å vurdere om det er nødvendig med en handlingsplan for bevaring av trær i bymiljø.

Gjennom en litteraturstudie av praksis fra europeiske byer, satt opp mot praksis i norske kommuner, gis det forslag til forbedringer i den norske forvaltningen av bytrær. Norsk praksis er presentert med en teoretisk undersøkelse, telefonintervju med parter i tre kommuner og en case-studie av 13 hendelser fra 11 byer hvor trær har blitt felt eller vurdert felt.

Resultatet er presentert som en gjennomgang av hver case og sammendrag av likheter og ulikheter mellom disse. Resultatet viser en tendens mot at trær i Norge har dårligere rettsvern enn eksemplarer av tilsvarende størrelse i mange andre europeiske byer. Dette på tross av mange norske byer sin offisielle standpunkt at vegetasjon skal bevares. Foreslåtte tiltak som utarbeiding av en handlingsplan, arbeid mot holdningsendring og bedre formidling av informasjon er viktige steg for å skape bedre forståelse for trærns bidrag til fremtidens bybildet.

Large trees in urban settings - How can we take better care of them?

The subject of this thesis is large trees role in urban environment, and how they are valued and threatened by municipal management. The goal has been to evaluate the necessity of an action plan for the conservation of urban street trees.

Through a literature study on the practice in European cities, pitted against the practice in Norwegian municipalities, an explanation is given on how the Norwegian cities can strengthen the management of its trees

Norwegian practice is presented with a theoretical investigation, telephone interviews with representatives from three municipalities and a case study of 13 cases from 11 municipalities.

The result is presented as a review of each case and a summary of the similarities and differences between the different cases. The result shows a tendency where urban trees in Norway have a lower degree of legal protection than similar sized trees in other European cities. This contradicts many cities official stand that vegetation are to be prioritized.

Proposed improvements like development of an action plan, changing the decision makers perception on trees and better communicate information is important steps to create a better understanding of trees contribution to the urban landscape.

På stengrunn

*De unge bjerkene i svarte byen
de står og bruser med sitt lyse løv,
som om de åndet store skogers vårluft
og ikke skorstensrøk og gatestøv.*

*De løfter tappert sine tynne grener
og lar dem svaie under vårens sus
og varme sig i solens gode stråler,
som flommer inn imellom gatens hus!*

*Men de blir aldri som de store trærne,
som står og suser ute i det fri.
Slik er det når man vokser op på stengrunn
og bare har en drøm om skog og li.*

Rudolf Nilsen – 1925

Innhold

Sammendag	iv
Innhold	vi
Forord	1
Innledning	2
Problemstilling	4
Metoder	5
Del. 1 Teori og bakgrunn	6
1. Trær i den norske forvaltningen	6
2. Hvordan tas trær vare på i andre deler av Europa?	9
3. Juridisk beskyttelse av trær i Norge	15
Del. 2 Presentasjon av case-studiene	20
4. Case studie – norske kommuners håndtering av trær.	21
Case I - Bergen, Nygårdshaugen	22
Case II - Bergen, Inndalsveien	25
Case III - Drøbak, sentrum	28
Case IV - Leikanger - Nybø barnehage	31
Case V - Mandal - sentrum	33
Case VI - Molde - Videregående skole	35
Case VII - Oslo - Smestadaksen	37
Case VIII - Sauda - Åbøbyen	39
Case IX - Sauda - Sauda kirke	41
Case X - Selje - Selje prestegard	43
Case XI - Sogndal - Kaupanger	46
Case XII - Trondheim - Munkegata	48
Case XIII - Trondheim - Ila skole	50
Oppsummering fra case-stedene	54
Diskusjon	59
Litteraturliste	68
Vedlegg	72

Forord

Denne oppgaven er skrevet ved Høyskolen i Sogn og Fjordane med et omfang på 30 stp. Den tar for seg store trærns rolle og status i norske og europeiske byer, og hvordan trær kan få et bedre rettsvern med hjemmel i norske lovverk på bakgrunn av europeiske byers praksis.

Arbeidet med oppgaven startet februar 2014. Selv om jeg over en lengre periode hadde tenkt å skrive innen dette tema, var det min veileder Ingvild Austad som til slutt fant en konkret oppgavetekst.

Jeg har gjennom mine 6 år med høyere utdanning vært innom vegetasjon på flere nivå og blitt undervist fra det mer teknisk og vedlikeholdsrettede som landskapsingeniør ved NMBU (tidligere UMB) til restaurering og konservering i Sogndal, og planlegging av de store urbane byskoger i Sverige og Danmark.

Vinklingen mot det juridiske gav meg anledning til å friske opp juskunnskaper fra NMBU samtidig som en litteraturstudie av hva jeg har vært innom de siste årene i Sogndal, Malmø og København bidro til å binde stoffet sammen.

Jeg vil rette en takk til venner og familie som har hjulpet meg med oppgaven, mine kontaktpersoner i kommunene og til slutt min veileder Ingvild Austad.

Innledning

I dag snakkes det gjerne om hva trær og planter kan gi oss ved siden av estetiske kvaliteter. Omfattende studier de siste tiårene har vist at dette ikke er så rent lite:

- Trær er med å rense jorda for forurensing samt binde den sammen med røttene som hindrer erosjon (Bolund & Hunhammar 1999).
- De renser luft for både forurensinger og svevestøv (Bolund & Hunhammar 1999).
- Trær kan redusere "heat island effect" om sommeren ved å gi skygge og direkte kjøle ned luften rundt gjennom evapotranspirasjon (Armson et al. 2012; Bowler et al. 2010; Kleerekoper et al. 2012).
- Bladverket er med å forsinke regnvanns ferd til overvannskummer, og røttene bruker store mengder regnvann om det ledes til infiltrasjonszoner rundt treet. Dette igjen senker faren for flom ved kraftige skybrudd (Bolund & Hunhammar 1999; Loss of trees increases stormwater runoff in Atlanta 1997).
- Trær- og grøntområder nær boligområder er med på å øke verdien av et boligområde, og dess større trær, dess høyere økning (Anderson & Cordell 1988).

Ved siden av økonomiske og biologiske verdier, er trær også viktige med tanke på sosiale funksjoner. Trær gir beboere en følelse av lokal tilknytning til nabolaget, og det er dokumentert positive helseeffekter av å bo i eller i nærheten av grøntområder (Cecil C. Konijnendijk 2013). Noen undersøkelser har også observert en sammenheng mellom nedgang i kriminalitet og grønne bydeler (Branas et al. 2011; Kuo & Sullivan 2001).

En nylig utarbeidet offentlig utredning med tittel "*Naturens goder – om verdier av økosystemtjenester*" forteller om fordelene med grøntområder i byer og tettsteder; "*Grøntområder i byer og tettsteder (urbane økosystemer) – viktig for blant annet flomdemping, rekreasjon og velvære [...] Med økt urbanisering og sentralisering er det svært viktig å sikre høy miljøkvalitet i byrom og uteareal, blant annet ved å ta vare på grønnstruktur, nærfriområder til boligfelt, elve- og bekkedrag og andre naturområder i og rundt byer og tettsteder. Både mengden, sammensetningen og kvaliteten på grøntarealer er viktig for rekreasjon og for fysisk og psykisk folkehelse og livskvalitet*" (Klima- og Miljøverndepartementet 2013).

Utredningen tar videre for seg utfordringer med økt flom- og rasfare i forbindelse med klimaforandringer, og konkluderer med at flere av disse utfordringene kan løses med

naturlige, heller enn tekniske løsninger. Det eksisterer ikke en samlet statistikk over status og utvikling av norske byers parker, trær og annet grøntareal, men det er anslått at norske byer og tettsteder kun har 20-30 % igjen av det grøntarealet de hadde på 1950-tallet. Også tall fra KOSTRA, som står for kommune-stat-rapportering, viser at rekreasjonsareal i norske byer har sunket mellom 2000 til 2011, og mest i de største byene. Gjennomsnittet ligger på 17 dekar per 1000 innbyggere, mens det i de 13 største byene er 14 dekar per 1000 innbygger (SSB 2014). En av konklusjonene i rapporten er at økosystemets verdi bør synliggjøres gjennom økonomisk verdisetting, for å kunne bedre formidle dets verdi til beslutningstakere (Stange 2010).

Historisk utvikling

Fra midten av 1800-tallet og frem til begynnelsen av 1900-tallet var den generelle utviklingen i europeiske byer å plante store mengder trær og grønne elementer som byforskjønnning og helsefremmende tiltak. Etter andre verdenskrig, da bilen ble allemannseie, og frem til 1980 -90-tallet kan en se en generell nedgang i grøntområder i bysentre, da veinettet ble bygget om for å tilrettelegge biltrafikk (Stange 2010). De siste tiårene har det gått opp for myndighetene at tungtrafikk i sentrum ikke er optimalt, og tiltak er satt i gang for å bøte på skadene.

Et slikt tiltak er M30-prosjektet i Madrid hvor totalt 56 km av en motorveistrekning på 99 km er lagt i tunnel under byen. Det som tidligere var asfaltert motorvei er nå konvertert til grønne parkområder langs elva Manzanares, som var blitt forsømt grunnet mye trafikk (Roadtraffic-technology 2014). Her kan en parallell trekkes til Bjørvika i Oslo, hvor bilene henvises til tunnel under fjorden, og det som tidligere var en av de mest trafikkerte strekningene, nå skal bli en grønn gate mellom Operaen og Barcode-prosjektet (Jensen 2011)

På tross av dette er det i Norge en utbredt oppfatning av at vi har så mye natur og grønt rundt byene, at det ikke er behov for det inne i gatene og rundt møteplasser som torg. Norge har heller ingen offisiell plan for vern av vegetasjon i byer, og dette kommer frem i kommuner og utbygges praksis, hvor den enkleste utveien ofte er å hugge ned store gamle trær og erstatte dem med mindre eksemplarer eller plen og prydplanter.

Problemstilling

Problemstillingen blir da;

Hvordan blir store trær tatt vare på i byene og tettstedene våre?

Følgende punkter må belyses for å danne et ordentlig bilde:

- *Blir trær verdsatt for sine egenskaper?*
- *Hvordan er prosessen frem mot felling av trær?*
- *Hva kan Norge lære av andre land for å få et bedre vern av store trær?*

Metoder

Jeg har gjennom arbeidet med denne masteroppgaven studert nettaviser og utklipp fra papiraviser, utført intervju med representanter fra kommuner, og gjort en litteraturstudie fra nasjonale og internasjonale publikasjoner.

DATABASESØK, ARTIKLER OG RELEVANT LITTERATUR

For å finne frem til aktuelle artikler, ble databasen "Isi Webofknowledge" brukt. Søkeord som "street trees", "urban tree", "urban vegetation", "urban forestry" og "urban tree protection" ble brukt for å søke opp relevante artikler. Noen ble så funnet gjennom referanser fra review-artikler jeg leste.

Noen artikler er også hentet fra pensum til kurs fra Ås, Sogndal, Alnarp eller København.

MODELLOMRÅDE OG CASE-STUDIER

I undersøkelsen av kommuner gjorde jeg en utvelgelse basert på kjente saker omtalt i media, og har komplementert med flere kommuner for å få en bredere geografisk profil og variasjon i kommunenes størrelse.

UTARBEIDING AV SPØRRESKJEMA OG INTERVJU

Først ble en e-post sendt til aktuell forvalter i kommunen. Fikk jeg ikke svar første uken, ble det fulgt opp med telefon. Av de 20 kommunene som ble kontaktet, var det 12 som endte opp med å svare på enten skjema eller generelle spørsmål.

Spørreskjema ble utarbeidet med innspill fra veileder, for å få mest mulig informasjon rundt hvert område.

MEDIA

For å finne mer informasjon om modellområdene, ble søkemotoren google.no brukt til å søke opp avisartikler fra lokalaviser som omtalte den aktuelle saken. Også nettavisen sin interne søkefunksjon ble noen ganger brukt.

Del. 1

Teori og bakgrunn

1. Trær i den norske forvaltningen

I Norge har Miljødirektoratet ansvar for å utarbeide handlingsplaner over natur og naturelementer hvor en mener det er nødvendig med ekstra beskyttelse.

Blant handlingsplaner for utsatte arter og naturtyper, er kanskje den for "Hule eiker" den som er mest aktuell i denne sammenheng. Miljødirektoratet har iverksatt utarbeiding av handlingsplaner for viktige kulturlandskap som blant annet høstingskog og naturbeitemark, men også upåvirkede naturtyper blir kartlagt gjennom handlingsplaner (Pers. medd. Dordi Mogstad). Et eksempel er "Handlingsplan for kalklindeskog" (Direktoratet for naturforvaltning (2011)).

En ting viktig å merke seg er at disse handlingsplanene omhandler landskap eller landskapselement knyttet opp mot naturområder. Med unntak av noen hule eiker en kan finne i urbane områder, er det ingen handlingsplaner som omfatter vegetasjonen som en utelukkende finner i urbane miljø (Direktoratet for naturforvaltning 2012).

Miljødirektoratet (tidligere Direktorat for Naturforvaltning) har også gitt ut flere håndbøker. I Håndbok 13 omtales 56 naturtyper som er særs viktige for biologisk mangfold, og retningslinjer for hvordan registrering skal utføres og verdisettes av kommunene (Direktorat for naturforvaltning 2007). Denne kom første gang i 1999, ble revidert i 2007 og er på ny oppe til revisjon for å få bedre samkjøring mellom Miljødirektoratet og NINA (Norsk institutt for naturforskning) sine registreringsmetoder,

da det er ønskelig med en felles registreringsmal for kommunene. Denne forventes klar i løpet av 2014 (Sabima 2013).

Handlingsplan for hule eiker

Denne handlingsplanen omfatter hule eksemplarer av begge artene eik en finner naturlig i Norge, sommereik (*Quercus robur*) og vintereik (*Quercus petraea*). Definisjonen på en hul eik er alle trær med en omkrets over 200 cm, eller mindre trær med synlig uthulning hvor det indre hulrom er større enn åpningen, som skal være minst 5 cm på tvers.

Det er vanskelig å estimere antall hule eiker i Norge, og estimat fra forskjellige databaser varierer fra 550 til omtrent 1000.

De største truslene for hul eik er hogst, fragmentering (oppdeling av populasjon), gjengroing, mekanisk skade og forurensinger/klimaendringer.

For å gjøre forholdene bedre, legger handlingsplanen opp til kartlegging av eksemplarer i norsk natur, for slik å kunne opparbeide en oversikt over hvor mange trær som forsvinner årlig, og hvor mange som har potensialet til å utvikle seg til verdifulle eksemplarer.

Handlingsplan for høstingsskog – faggrunnlag utarbeidet for DN

Dette er en handlingsplan som var oppe til høring tidlig i 2014, og forslag om vedtak er sendt til Klima- og miljødepartementet (pers. medd. Dordi Mogstad).

Høstingsskog er løvskog der trærne holdes nede ved styving eller stubbelauving, hvor de mest brukte artene er ask, alm, bjørk, lind og selje, men andre arter blir også brukt i mindre grad.

Det er totalt registrert 150 områder med viktige eller svært viktige lokaliteter for høstingsskog. Selve handlingsplanen legger opp til aktiv skjøtsel av 1/3 av disse utvalgt på bakgrunn av flere kriterier.

Høstingsskog har både en biologisk og kulturhistorisk verdi, og i nyere tid er områdene truet av hovedsaklig gjengroing, men også beiteskade fra store hjortedyr.

Målet med handlingsplanen er å ta vare på en kulturhistorisk praksis gjennom overføring av kunnskap om tradisjonsrik drift, samt bevare variasjonen i skogtyper. For å klare dette, er det lagt opp til at økt bevilgning til skjøtsel og kunnskapsheving rundt tema vil være med på å motivere lokale grunneiere til å delta (Direktoratet for naturforvaltning 2011).

Håndbok 13

Seksjon D12 av Håndbok 13 tar for seg "store gamle trær" og omfatter store frittstående lauvtrær. Den gjelder hovedsaklig trær i kulturlandskap og nevner deres rolle som nøkkelbiotop for flere truede lav-, sopp- og billearter, og hvor de er å finne.

Den påpeker også at kartleggingen på langt nær er så bra som en kunne ønske og at kunnskapen er fragmentert mellom enkelte fagmiljø med stor kunnskap om enkeltemner. Det er derfor ønsket en systematisk gjennomgang av alle innsamlede data på kommunal- og fylkesnivå, for å danne en helhetlig database med denne kunnskapen (Direktorat for naturforvaltning 2007).

Det nevnes ikke spesifikk kartlegging av trær i urbane strøk, men om et individ plassert i en gatesituasjon har høy biologisk verdi, vil det omfattes av denne handlingsplanen.

Under "Avgrensning og prioritering" står det "*Gamle trær i kulturlandskapet, som indikerer lang kontinuitet med indikatorarter/artssamfunn.*" Det er dessverre ikke mange trær i bysituasjon som har stått lenge nok til å oppfylle et slikt kriterium, men en vil nok finne noen i eldre parker.

Riksantikvaren

Riksantikvaren har utarbeidet flere databaser og kildesett, slik som Askeladden- og NB!-prosjektet som gir en oversikt over kulturminner i byer og ellers i landet. Disse datasettene inneholder først og fremst bygninger og bygningsmiljø, men også hageanlegg i tilknytning til eventuelle bygninger er dekket (Riksantikvaren 2014a; Riksantikvaren 2014b).

Ingen av disse arkivene er juridisk bindende på noen måte, men er tenkt som et verktøy for planleggere i kommunal og privat sektor, ved å gi oversikt over bymiljø med verneverdi. Innenfor dette sorterer også verneverdige grøntareal en måtte finne i norske byer.

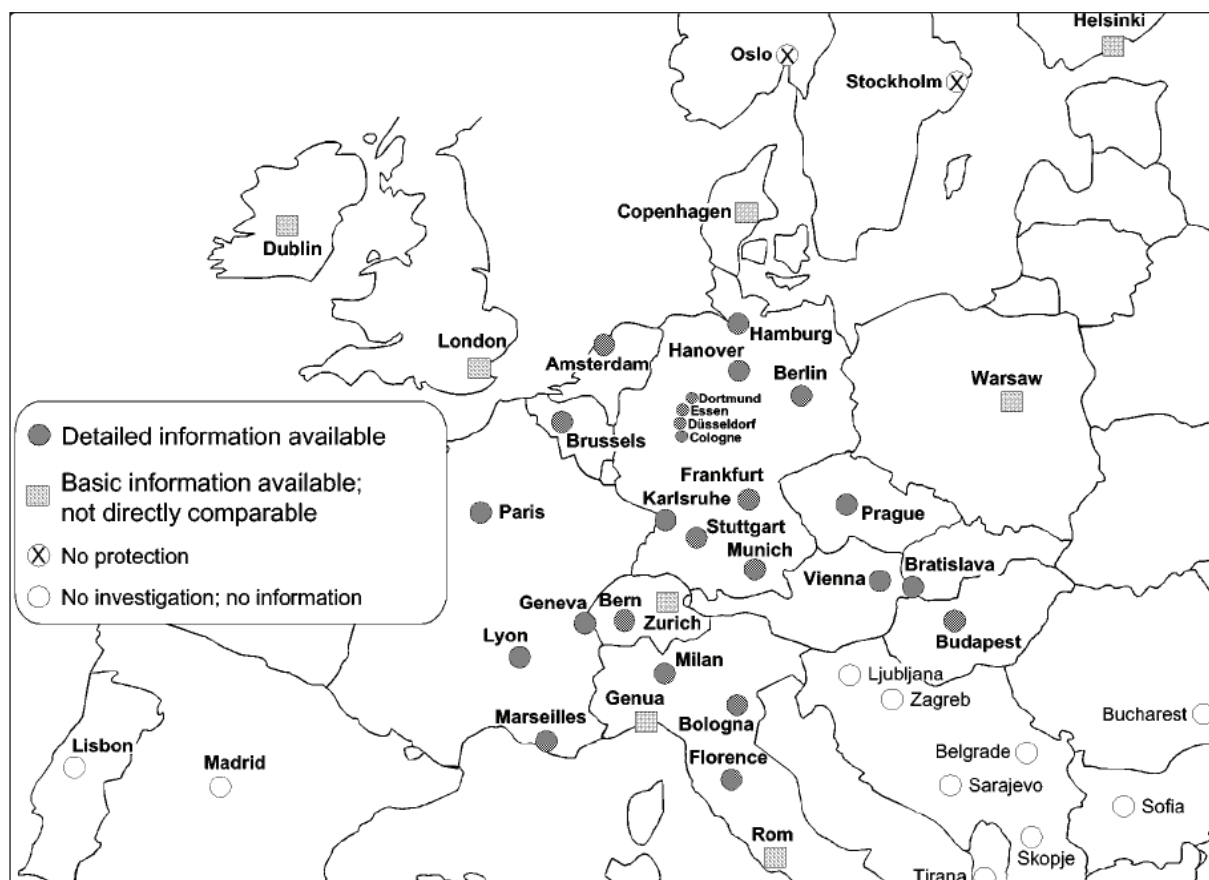
Databasen er dessverre svært mangelfull, men blir fortløpende oppdatert med relevant informasjon og nye datasett.

2. Hvordan tas trær vare på i andre deler av Europa?

Artikkelen "Tree protection legislation in European cities" tar for seg 34 byer i Europa for å kartlegge forskjell i praksis rundt trevern, mellom byer i forskjellige land (Schmied & Pillmann 2003).

Flere byer har en lang tradisjon med vern og beskyttelse av urbane trær, slik som Genève hvor lovverket har vært på plass siden 1930, Hamburg 1948 og Wien 1974. De eldste lovene ble gjerne vedtatt for å beskytte skogbruk og fyringsved, mens lover fra nyere tid mellom 1974 og 1985, er mer fokusert på økologisk bevissthet samt bevaring av trærnes estetikk i landskapet.

Av de opprinnelige 34 byene som ble undersøkt, hadde 25 av dem lover som beskyttet trær. Verken Norge eller Sverige, representert med sine hovedsteder, hadde lovverk som beskyttet trær. Eneste byer i Skandinavia som hadde dette var København i Danmark og Helsinki i Finland, men disse var dessverre ikke direkte sammenlignbare.

Figur 1 - Oversikt byer med trevern i Europa.

Hentet fra Schmied & Pillmann 2003

Grad av beskyttelse varierer sterkt mellom byer. Noen lover omfatter kun trær på privat grunn (ex. Hamburg), andre kun trær på kommunal grunn (ex. Milan) og andre igjen omfattet både kommunal og delvis privat grunn (ex. Paris). Noen få har også full dekning på både privat og kommunal grunn uten restriksjon på trærs størrelse (ex. Budapest).

Hva vi kan se er at byer i land med lang historie av aktiv hogst og hvor tilgang til bynære skoger er blitt en mangelvare, gjerne har et strengere vern av sine trær enn land hvor tilgang til skog og urørt natur gjerne sees på som en overflødig ressurs. Dette er tilfellet med Oslo og Stockholm, som har svært høyt prosentvis dekning av skog innen kommunens grenser, men som ikke har noe vern av bytrær (Dr. Cecil Konijnendijk 2005; Vegard Gundersena 2005). Oslo har vern av marka, gjennom den velkjente "markagrensa", men for trær innenfor byggesonen finnes det ikke vern.

Kriterier for beskyttelse

Mange byer har et minimumskriterium for hvor stort et tre skal være for å omfattes av lovverket. Dette kan gå på treets høyde, alder, stammens diameter, eller en kombinasjon av disse. Andre kriterier er treets plassering i byen, om det tilhører den historiske delen av byen eller om det på annet vis kan knyttes historiske hendelser til treet og området rundt.

I andre byer igjen (ex. Geneve) er det ingen kriterier utover det å være et tre. Fra det øyeblikket treet blir satt i bakken, er det beskyttet med lov. Hvis en med overlegg skader dette treet slik at livssyklusen blir betydelig redusert, kan det vanke bøter i tusen-euro klassen.

Grad av beskyttelse

I de fleste tilfeller sier lovverket at man ikke skal kutte, fjerne, skade, ødelegge, beskjære eller gjøre annet som kan fremskynde forfall av treets helse. Dette er i varierende grad håndhevet med bøter av forskjellig størrelse, eller krav om å erstatte med tre av tilsvarende størrelse/omfang om en skulle ta seg til rette og kutte ned et beskyttet tre. Hvor store bøter det er snakk om varierer fra by til by, men ligger mellom 15 000 og 42 000€ og praktiseres i varierende grad.

Det er selvsagt unntak fra disse reglene, og en kan få tillatelse til å fjerne trær om de er en trussel med hensyn til personskade, står i veien for offentlig utbygging, er utsatt for sykdom eller om eier av treet er forpliktet av lov til å fjerne det. Dette er også forskjellig fra by til by, og ikke alle oppererer med alle unntakene.

For å holde orden i sin katalog av trær brukes det forskjellige metoder, slik som: GIS-verktøy, flybilder, satellittbilder og manuell registrering. Noen har oversikt over utvalgte deler av byen, og andre igjen av trær som oppfyller visse kriterier.

Artikkelen "*Tree establishment practice in towns and cities – Results from a European survey*" tar for seg treetableringspraksis i europeiske byer, setter det i sammenheng med hvor mange trær de har og prøver forstå sammenheng mellom eksisterende tremasse, hvor mye som plantes og størrelsen på trær som plantes (Stephan et al. 2002).

Den tar også for seg sammenhengen mellom trærers størrelse og grad av hærverk, og kan vise til en sammenheng mellom størrelsen på trær som plantes og økning i hærverk dess mindre de er ved planting. Av de 17 landene som er med i undersøkelsen, finner en Norge hvor Oslo, Bergen, Trondheim og Kristiansand har bidratt med data rundt sin praksis.

Siden trær i urbane miljø har en kortere forventet levealder enn trær i naturlige omgivelser, får de sjelden levd hele sin syklus før de dør av skade, felling eller sykdom (Solfjeld 2006; Stephan et al. 2002). Skal en opprettholde et nivå av beplantning på høyde med hva en har i dag, vil det måtte tilføres nye trær hvert år. Regner en med en gjennomsnittsalder på 60 år, er behovet for årlige tilplantning på 1.7% av den totale populasjonen, og undersøkelsen viser at kun 10 av 19 byer klarer det (Stephan et al. 2002). Dessverre var ikke data fra de norske byene detaljerte nok til å gi et klart bilde rundt mange av spørsmålene stilt i undersøkelsen, men den gir et bilde over hva som tar livet av trær i Europa ellers.

Mekanisk skade, salting og hærverk er det som tar livet av flest trær. Data fra danske byer viste at 22 % av alle utplantede trær må skiftes ut grunnet dårlig vekst eller død innen de første 10 årene. En kan tenke seg mye de samme skadene i Norge som Danmark, med kanskje en høyere andel skade som følge av salting. Så utskiftingen kan ligge på det samme nivå (Stephan et al. 2002).

Trær har i Norge en gjennomsnittlig stammediameter på under 14 cm når de plantes ut (Stephan et al. 2002). Av byer med tilstrekkelig data tilgjengelig var dette i det nedre sjiktet. Byer i Tyskland, Nederland og Italia plantet generelt ut trær med større stammediameter enn oss, mens Hellas bruker trær i samme størrelsesorden.

Eksempler fra europa

London og Berlin er to byer som har gjort mye bra for å henholdsvis øke sin bestand av bytrær og å ta vare på sin eksisterende bestand.

Før ordførervalget i London i 2008 gikk en av kandidatene, Boris Johnson, ut og lovet finansiering av 10.000 nye gatetrær i løpet av de 4 første årene om han ble valgt. Boris vant valget og innen 2012 var alle trærne plantet ut. Dette førte til en ny finansiering av 10.000 nye trær de påfølgende fire årene (London municipality. 2014a). Dette har vært et veldig populært tiltak, og privatepersoner kan sende inn forslag til hvor disse trærne skal plantes ut i fra hvor det er størst behov for dem.

Berlin har på sin side har tatt grep for å ta bedre vare på sine eksisterende trær ved hjelp av en systematisk gjennomgang av byens trær hvert femte år (Berlin municipality 2014). Dette gjøres ved hjelp av en kombinasjon av flyfotografering og manuell registrering på bakkenivå, for å danne et bilde over hvor det trengs en ekstra innsats. På denne måten har den en god oversikt over hvor i kommunen det trengs nye trær ut i fra om trær er døde eller døende.

Eksempler fra norske kommuner

Oslo kommune har en policy om at for hvert tre som felles, skal det plantes et nytt. Tore Ness fra Bymiljøetaten i Oslo kommune mente selv det var et stort etterslep i kommunens praksis. Han hevdet at det ikke finnes annen løsning enn å bevilge mer penger, men liten vilje fra politikerne gjør det vanskelig (pers. medd. Tore Næss).

I 2012 utarbeidet Plan og bygningsetaten i Oslo en intern rapport kalt "Bedre beskyttelse av byens trær". Denne tar for seg trær innenfor byggesonen i Oslo kommune og hvordan beskyttelsen av disse kan styrkes i fremtiden. Her argumenteres det for trærnes verdi og utfordringer knyttet til trær på kommunal og privat grunn. Denne rapporten er ikke tilgjengelig på kommunens nettsider, men ble formidlet av Tore Ness over e-post etter intervjuet (Oslo Kommune 2012).

I denne rapporten settes det opp en plan for hvordan kommunen i fremtiden kan få et bedre vern av sine bytrær og hvilke tiltak som trengs, slik som en generell holdningsendring, bruk av klarere retningslinjer, lovendringer som gjør felling av trær søknadspliktige og flere grep som vil styrke trærns status.

Også "Park og vei" i Stavanger kommune er av den oppfatning at det trengs et større løft

av kommunens bytre. Arbeidet med kartlegging av byens trær startet tilbake i 2010, og det skal brukes til å overbevise politikerne om økt bevilgning og å gjøre skjøtsel lettere (Larsen 2013).

Private initiativgrupper i utlandet

"Trees & design action group" er en ideell organisasjon uten fortjeneste som selv beskriver seg som *"...an open collaborative facilitating cross-sector and cross-disciplinary dialogue and projects promoting the role of the urban forest throughout the United Kingdom..."* (TDAG 2014).

Foreningen som ble startet i 2007, gir en plattform for samarbeid mellom forskjellige yrkesgrupper som arbeider med trær i offentlig og privat sektor. De bruker sin brede medlemsmasse med bakgrunn fra forskjellige fagfelt til å publisere guider om hvordan trær kan tas bedre hensyn til under planleggingsfasen. De gir også praktiske råd rundt skjøtsel av trær og informerer om spesifikke prosjekter som skiller seg positivt ut, alt for å informere beslutningstakere om hvor viktige urbane trær er for dagens moderne byer (TDAG 2014).

Rapporten "No trees no future" ble gitt ut første gang i 2008 og revidert i 2010. Denne lister opp steg for steg verdien av trær i urbane miljø gjennom bruk av vitenskapelige artikler for å gi troverdighet til argumentene. Det gis til slutt anbefalinger og guider i bruk av trær i bymiljø ut i fra valg av rett art brukt på rett måte for rett sted med rett skjøtsel (TDAG 2010). I 2012 fulgte de opp med *"Trees in the townscape – a guide for decision makers"*. Hvor "No trees no future" kunne være litt populærvitenskaplig og lettest, går denne mer i dybden rundt valg av trær og sted for planting. Den henviser til byer rundt om i verden som har tatt grep for å bedre forholdene for sine trær. Dette for bedre å kommunisere til beslutningstakere at det er mulig med en grønn by uten at det går ut over andre funksjoner (TDAG 2012).

Selv om dette ikke er et offentlig organ, er deres arbeid blitt tatt opp til diskusjon i House of Commons, og flere kommuner rundt London og andre storbyer har meldt sin interesse og bidrar med ekspertise og økonomisk hjelp til arbeidet (TDAG 2014).

Private organisasjoner i Norge

En tilsvarende gruppe vi har i Norge er "Treets venner", men hvor den britiske har rettet seg mot beslutningstakere, har Treets venner rettet seg mer mot privatpersoner. Gruppens medlemmer er hovedsakelig privatpersoner, med interesse for å bevare trær

i bymiljøet, og en trenger ikke ha videre kunnskap innen fagfeltet for å være medlem. De beskriver seg selv som en organisasjon som skal arbeide for "*...øke trebestanden i våre nærmiljøer gjennom bevaring av verdifulle enkeltrær og trevegetasjon... [og] ...rette oppmerksomheten mot nødvendigheten av kontinuerlig nyplanting.*" (Treetts venner 2014).

For å klare dette, gir de råd og veiledning til privatpersoner, bidrar med juridisk kompetanse og prøver påvirke beslutningstakere til å styrke trærnes rettsvern. Dette gjør de blant annet ved å uttale seg i reguleringsplaner og gjennom media med innlegg om hendelser som berører trær. Da det virker som gruppen har rettet seg mer mot privatpersoner og spesielt interesserte, gjennom årlige utflukter og utgivelser av sitt eget magasin "Trevennen", får de ikke etter min mening den tyngden deres britiske motpart har.

3. Juridisk beskyttelse av trær i Norge

Trær kan beskyttes gjennom lov i flere instanser i Norge, tidligere gjennom Naturvernloven som ble erstattet av Naturmangfoldloven i 2009. Hvor naturvernloven hadde mulighet til å verne enkle trær dersom de hadde særs høy verneverdi, enten kulturhistorisk eller biologisk, går Naturmangfoldloven inn for å verne større areal. Det er fra Naturvernloven en finner de store fredningene av enkelttrær i Norge, disse var gjerne større eiker eller trær som skilte seg ut i området. Mot slutten av lovens levetid ble det sjeldnere med vern av enkelttrær, og en beveget seg mot dagens praksis hvor større sammenhengende områder blir vernet for å ta vare på en hel biotop snarere enn små flekker. På tross av dette er det flere juridiske veier for å ta vare på et tre.

Oversikten er basert på undersøkelser utført av Guro Hessner samt oversikter fra Treets venner. Flere av lovene er derimot endret siden Hessners utgivelse, og alt er gått gjennom på nytt (Hessners 2007).

Naturmangfoldloven.

Naturmangfoldloven gir flere muligheter til bevaring i §1 *"Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern"*. Denne gir rom for en tolkning hvor element kan vernes for å bevare det landskapsmessige uttrykket.

§ 24 bokstav a, fastsettes det forbud mot *"enhver form for uttak, skade eller ødeleggelse av en prioritert art eller bestemte bestander av den"* slik som hule eiker, og kan gi rom for vern av dette i urbane strøk.

§ 33 bokstav f, gir rom for områdevern på *"land, i vassdrag og i sjø [..og..] natur preget av menneskers bruk gjennom tidene"*.

Her kommer det an på om større parker anlagt i urbane strøk kan tolkes som natur.

I motsatt fall kan § 21 brukes for å legitimere felling av trær, *"planter og sopp fjernes for å avverge skade på menneskers eller dyrs helse, på avling, skog eller annen eiendom, for å fjerne fremmede organismer, eller for å ivareta viktige samfunnsinteresser"*.

Denne kan brukes om allergifremmende vekster slik som røttene til et tre som truer grunnfundamentet til vernet bygg. Også hvor det er snakk om en invaderende art en frykter skal spre seg til nærliggende områder. Et eksempel på fremmede organismer er platanlønn (*Acer pseudoplatanoides*) som en noen steder er redd skal spre seg inn i

edelløvsrøskogsreservat og over tid konkurrere ut de stedeegne artene (Gederaas et al. 2012).

Kort fortalt gir Naturmangfoldloven bedre mulighet for å verne større områder enn hva tilfellet var med Naturvernloven som den erstattet. Der en tidligere hadde anledning til å verne enkeltindivid, er det nå lagt opp til å bevare en populasjon eller et habitat.

§ 52 gir grunnlaget for å utarbeide handlingsplaner for utvalgte naturtyper, slik som den for hule eiker og høstingskog. Paragrafen lyder *"Ved utvelging av en naturtype der aktiv skjøtsel eller andre typer tiltak er en forutsetning for ivaretagelse av naturtypen, skal staten legge frem en handlingsplan for å sikre naturtypen."*

Staten er i denne sammenheng Miljødirektoratet som utarbeider disse handlingsplanene. Den sier videre;

"Ved avgjørelsen av om en naturtype skal bli utvalgt, skal det legges særlig vekt på om

- a) naturtypen har en utvikling eller tilstand som strider mot målet i § 4,*
- b) naturtypen er viktig for en eller flere prioriterte arter,*
- c) naturtypen har en vesentlig andel av sin utbredelse i Norge, eller*
- d) det er internasjonale forpliktelser knyttet til naturtypen.*

Begrepet "store trær" vil vanskelig sorteres inn under noen av disse, med mindre en kan påvise at de er viktige for en eller flere prioriterte arter. Noe som igjen blir vanskelig da det ikke er snakk om en spesifikk art, men kun store trær.

Bokstav a viser også til § 4 som sier at en ikke kan lage handlingsplaner for arter som ikke er naturlige i Norge. Det finnes nok flere store trær i bymiljø i Norge som da ikke vil kunne tolkes inn i en aktuell handlingsplan.

Kulturminneloven

Omfatter hovedsakelig menneskelig byggverk. Frem til 2000 kunne byggverk og trær fredes med administrativ fredning. Etter 2000 ble denne praksisen forenklet og en kunne nå verne bygg eller anlegg (hage) gjennom § 22, bokstav a ved forskrift, og det er nå forskjellige departement eller offentlige etater som vedtar forskrift om fredning (Lov om kulturminner).

§ 2 stedfester *"Med kulturminner menes alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø..."* som vil si at trær plantet for å oppnå en funksjon eller som er spesiell for en tidsperiode kan vernes.

§ 15 annet ledd sier "Fredningen kan omfatte naturelementer når de bidrar til helheten i parker, hageanlegg, alleer mv." Disse paragrafene gir anledning til å frede enkeltelementer i en urban setting, såfremt de er av historisk betydning.

Plan og bygningsloven

Plan og bygningsloven gir kommunen mulighet til å innføre hensynssoner for særlige elementer de mener bør tas ekstra vare på..

§ 11-8 lyder; "Kommuneplanens arealdel skal i nødvendig utstrekning vise hensyn og restriksjoner som har betydning for bruken av areal..." og videre i § 11-8 bokstav c, "Sone med særlige hensyn til landbruk, reindrift, friluftsliv, grønnstruktur, landskap eller bevaring av naturmiljø eller kulturmiljø, med angivelse av interesse".

§ 11-9, 6 sier kommunen kan, uavhengig av arealformål, vedta bestemmelser til kommuneplanen om, "miljøkvalitet, estetikk, natur, landskap og grønnstruktur..." Her skal det være mulig å sortere trær inn under både miljøkvalitet, estetikk, landskap og grønnstruktur uten for mye diskusjon.

Det blir her opp til hver enkelt planmyndighet, i dette tilfellet kommunene, om de vil prioritere å verne enkelte trær under regulering av et område. Hvis ønskelig har de mulighet til å verne grønnstruktur når de mener det er fordelaktig å bevare vegetasjon under omregulering.

Grannelova

Grannelova omhandler naboforhold. Selv om en til vanlig kanskje ikke tenker på kommunen som sin nabo, har også de trær på sin eiendom.

§ 2 stedfester den generelle tålegrensen for hva som skal til for at trær skal tolkes som ulempe: "Ingen må ha, gjera eller setja i verk noko som urimeleg eller uturvande er til skade eller ulempe på granneeigedom". Denne er svært skjønnbasert og må tolkes om et tre kan sies å være urimelig for hvert tilfelle. Det har også mye å si om treet stod på tomten når den som klager kjøpte eiendommen.

§ 3 omhandler trær spesifikt og sier "...må eigaren ikkje ha tre som er til skade eller serleg ulempe for grannen..." og stedfester at en kan kreve et tre fjernet om det er nærmere din tomt enn en tredel av treet's totale høyde. Om treet er 15 meter høyt og det står 4 meter fra tomtengrenser, vil den berøres av lovverket om en kan påvise det er til skade eller ulempe. Det skal ofte mer til enn at treet kaster skygge eller sperrer for utsikten, da dette

ikke regnes som en skade eller særlig ulempe.

§ 12 sier grannen kan kreve fjernet om *"Tre, greiner, og røtter som stikk inn på granneeigedom og er nemnande til skade eller ulempe..."* Har du et tre der bladverk og frukt faller ned i hagen til naboen, kan han kreve du gjør noe med det, dersom det kan påvises at det er til skade eller ulempe. Også her skal det mer til enn at naboen ikke vil rake løv, det skal være noe som ødelegges på din tomt av disse bladene.

Denne paragrafen kan ved første øyekast tolkes som i favør av fjerning, men det har vist seg gjennom rettspraksis at det ofte er eier av treet som får medhold. Dette da loven er kumulativ, og det skal være flere negative sider med treet for at det skal veie tyngre enn eierens forhold.

Der hvor § 2 sier "urimelig ulempe" sier § 3 "særleg ulempe", og det har gjennom rettspraksis blitt vektlagt tyngre på § 2, og at det skal mer til for at et tre skal tolkes som "urimelig" ulempe (Grepperud 2012).

En dom fra Agder lagmannsrett hvor § 2 ble vektlagt over § 3, ble forklart av dommeren slik: *"Selv om § 2 neppe vil medføre stort andre resultater enn § 3, er det i § 2 gitt anvisning på en interesseavveining av de to berørte eiendommer som § 3 ikke gir anvisning på"* (LA-2008-139232).

Den gir også eieren av treet størst juridisk beskyttelse om naboen uten tillatelse har tatt seg til rette og fjernet treet uten samtykke. Dette var tilfellet i dommen fra Agder lagmannsrett hvor naboen ble dømt til å betale 80.000 kroner i oppreisning etter å ha kuttet en ask som stod inn mot hans eiendom.

Servituttlova

Servituttlova går i korte trekk ut på å gi en part bruksrett av en eiendom eller gjenstand. Servituttlova kan således overføre råderetten over en eiendom til en annen part, og gi en bevaring gjennom juridisk "eierskap" der en del av eiendommen eies av en part, men rådes over av en annen. Denne må være tinglyst for å være gjeldende.

Når råderetten er overført, vil den følge med videre om den aktuelle eiendommen selges til en annen part, og således forhindre den nye eieren fra å skade eller fjerne det aktuelle området. Den part som har interesse av å bevare eksempelvis et tre, kan i tillegg til tinglysning også gjøre en annen part berettiget til å håndheve vernet etter en selv er gått

bort, og således sørge for at det "private vernet" ikke forsvinner. En slik part kan være en slektning, privat virksomhet eller interesseorganisasjon, slik som Naturvernforeningen.

Tomtefesteloven

Tomtefesteloven § 16 gir festeren av tomt, hvor det er bygd bustad eller fritidshus, samme råderett over tomta som eier ville hatt. Med mindre egen avtale om hugging av trær ikke er inngått før tomta ble skilt ut, kan festeren faktisk krever at utfesteren fjerner trær som er til ulempe for han, eller han kan fjerne de selv.

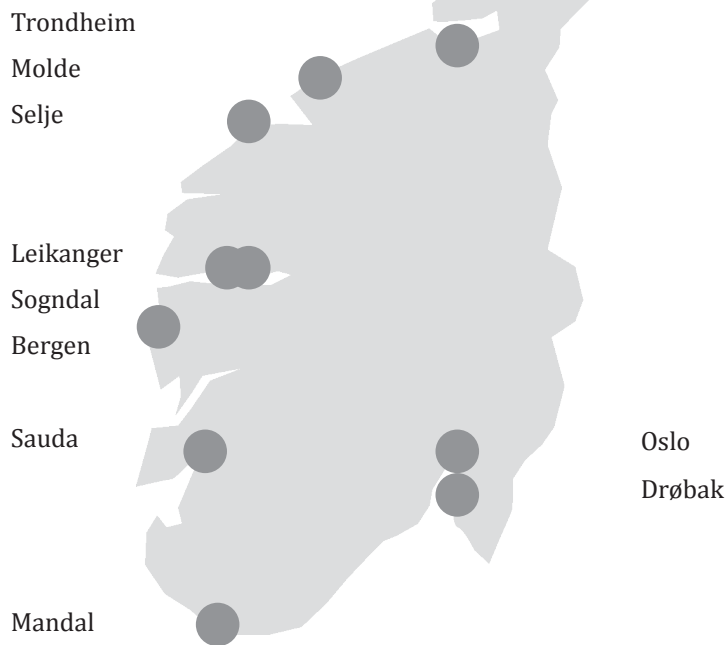
Borettslagsloven

Styret i borettslag kan ikke etter § 8-9 første ledd gjøre "*...ombygging, påbygging eller andre endringer av bygg eller grunn som etter tilhøva i laget går ut over vanleg forvaltning og vedlikehald*" uten 2/3 flertall i generalforsamling.

Da større trær kan sies å gå utenfor vanlig forvaltning, vil de uten 2/3 flertall under generalforsamling ikke kunne fjerne treet. Dette vil i prinsippet gi en demokratisk fredning om et mindretall av beboerne går inn for fjerning. Denne vil sjelden gjøre seg gjeldene for en kommune.

Del. 2

Presentasjon av case-studiene

4. Case studie – norske kommuners håndtering av trær.

I undersøkelsen av kommunal praksis i Norge ble kommuner valgt ut basert på kjente saker omtalt i media, og komplementert med flere kommuner for å få en bredere geografisk profil og variasjon i kommunenes størrelse.

Eksempler på kjente saker er hestekastanjen ved Johanneskirken i Bergen og eika utenfor Ila skole i Trondheim, en kommune er valgt da det er min hjemkommune og jeg har arbeidet for dem gjennom to sommere. De resterende er så valgt ut for å få en spredning mellom større og mindre byer.

Ti kommuner har bidratt med informasjon om konkrete saker hvor trær har blitt kuttet ned, mens tre har bidratt med mer generell informasjon om prosessen frem mot avgjørelse rundt beskjæring/felling.

Fremgangsmåte

Først ble en e-post sendt til aktuell forvalter i kommunen. Fikk jeg ikke svar første uken, ble det fulgt opp med telefon. Av de 20 kommunene som ble kontaktet, var det 12 som endte opp med å svare på enten skjema eller generelle spørsmål.

Til sammen ble 13 hendelser fra ti kommuner, samt generell informasjon fra tre kommuner hentet inn. Undersøkelsen ble utført enten over telefon eller ved oversendelse av skjema på e-post. Der hvor skjema ble fylt ut over telefon eller det ble utført telefonintervju, fikk den aktuelle personen tilbud om å lese gjennom de ferdige notatene og gjøre endringer om misforståelser hadde oppstått. De fleste valgte å benytte seg av denne muligheten.

Kildehenvisninger

Pers. med.

- Viser til intervju eller personlig kontakt over telefon/e-post.
- Utskrift av intervju følger med.

Avis

- Viser til informasjon funnet i aviser. Liste over avisartikler følger med.

Case I - Bergen, Nygårdshaugen

*Hestekastanje - *Aesculus hippocastanum* - Felt 14. september 2012*

Figur 2- Områdets plassering
Luftfoto: www.1881.no tatt 2009

Bakgrunn

Saken kan spores tilbake til 2012 da byrådet i Bergen gikk inn for en kraftig løft av bygningsmassen ved Møhlenpris skole, som ligger midt i Bergen på Nygårdshaugen. Dette førte igjen til behov for en midlertidig brakkerigg for skolens elever under oppussingsarbeidet (pers. medd. Harald Bratseth).

Plasseringen av brakkene var gjenstand for mye diskusjon mellom partiene innad i byrådet. Flere forslag ble vurdert og et forslag fra Miljøpartiet de grønne var å legge beslag på en parkeringsplass, men valget falt til slutt på et populært grøntareal ved Johanneskirken. For å få plass til brakkene, ble det besluttet å felle en stor hestekastanje, og beskjære flere av de andre trærne i området (pers. medd. Harald Bratseth; Avis).

Argumentasjonen fra byrådet var at behovet for en bedre skole veide tyngre enn livet til et hestekastanjetre, og at det ville gå raskere å få på plass brakkene og starte arbeidet med oppussingen når dette området ble valgt.

Treet som måtte felles, var et stort eksemplar som hadde stått i over 100 år. Treet hadde ingen synlige skader, ingen nevneverdig tegn til sykdom eller råte, og hadde en stabil og fin kronestruktur som

Figur 3 - Fra arbeidet med fellingen
Foto: Bergens tidende

tilsa at det kunne bli stående i lang tid.

I utgangspunktet var det ikke ønskelig å fjerne treet, men byrådet vurderte alternativene til å være dårligere.

Harald Bratseth, skogforvalter ved grønn etat i Bergen kommune, var min kontaktperson i denne saken, og kunne informere at "det var et identitetsskapende tre for området". Og sammen med de andre hestekastanjene var dette treet med å

skape et særpreg rundt kirka og den lille parken (pers. medd. Harald Bratseth).

Før felling ble også berørte naboer og andre parter informert gjennom medieoppslag og Facebook, noe som var med å skape den spliden som kom (pers. medd. Harald Bratseth).

Figur 4 - Brakkenes plassering i parkområdet
Foto: Bergens tidende

Hva skjedde?

Det oppstod straks kontrovers rundt avgjørelsen om å fjerne hestekastanjen og beskjæringen av de andre trærne. Området som ble valgt ut til brakkeriggene er et populært grøntområde i hjertet av Bergen, og de over 100 år gamle trærne gir en spesiell følelse en ikke får mange steder.

Lokale beboere engasjerte seg og arrangerte samlinger mot avgjørelsen. Arboristen Malcolm Horn, som opprinnelig var hyret inn for å utføre fellingsarbeidet, nektet å felle treet med argumentet *"...Jeg tror at det er mange fagfolk som egentlig er enig i at det er galskap å beskjære de flotte trærne så kraftig. I hvert fall når det bare er midlertidige bygg som skal plasseres der."* Med dette fikk gruppen som kjempet for bevaring, nok en støttespiller i saken (avis).

14. september 2012, dagen før treet støttespillere skulle holde en protest mot fellingen, møtte kommunens innleide menn opp og startet arbeidet. Etter et avbrudd på noen timer, da noen naboer klarte å stoppe arbeidet, ble treet brakt i bakken på kort tid.

I ettertid

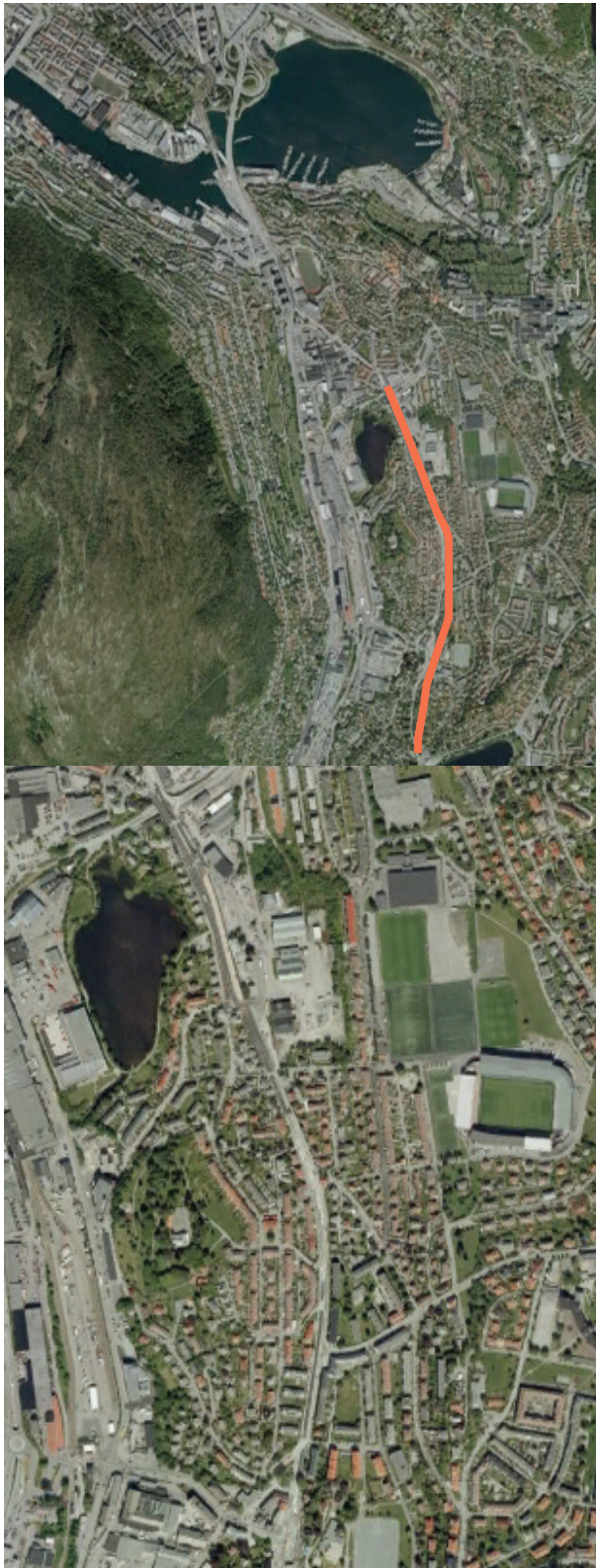
Saken endte med at kommunen felte treet på tross av det sterke engasjementet og de mange protestene som kom inn. Området ble valgt ut da de mente det ville føre til at arbeidet kunne komme raskt i gang og brakkene føres opp. Det viste seg under arbeidet med grunnforholda i området at de ikke var så gode som en først hadde tenkt, noe som førte til ytterligere forsinkelser. Dette førte igjen til at flere tre måtte fjernes, og en mindre lind ble gravd opp med roten og plantet en annen plass (avis).

Det kan også nevnes at arkitektstudenter ved Bergen arkitekthøgskole tok til seg stammen og brukte den i en workshop med fokus på barns lek sommeren 2013. Prosjektet "Trestykker" som arrangeres hvert år av Bergen arkitektskole, endte til slutt i lekeinstallasjonen "Knabben" på Nordnes. Så på sett og vis fikk treet leve videre (avis; TreStykker 2013).

Selv om treet ble vurdert av arborister og funnet til å være et sunt eksemplar, ble avgjørelsen i siste instans tatt av byrådet. Hadde dette ikke vært en politisk beslutning, ville nok treet stått der fremdeles.

Case II - Bergen, Inndalsveien

Svensk asal - Sorbus intermedia - Felt januar 2008

Figur 5 - Områdets plassering
Luftfoto: Google earth tatt 2003

Bakgrunn

Inndalsveien består av en strekning på omtrent 1.2 km tidligere tungt trafikkert vei, som var preget av trafikkork og kø, men hadde også en fin allé av svensk asal som var rundt 70-100 år gammel. Under utbygging av bybanen måtte veien utvides og senkes, noe som krevde en helhetlig omstrukturering av gateplanet og fjerning av eksisterende trær. Til sammen ble det også anlagt 3 holdeplasser for bybanen (pers. medd. Harald Bratseth; Avis).

Selve avgjørelsen var også her et politisk vedtak av bystyret i Bergen. De eneste som gikk mot utbygging var FrP og Pensjonistpartiet, men ikke av årsaker rettet mot bevaring av trær.

Naboer ble i forbindelse med utbygging av bybanen varslet om inngrepene som ville komme. Min kontaktperson visste ikke om det kom inn klager rettet spesifikt mot trefelling (pers. medd. Harald Bratseth).

På tross av lang diskusjon og gnissing mellom partiene i byrådet rundt faren for store kostnadsoverskridelser, lang inntjeningsperiode og frykt for at det ville dra fokuset bort fra kollektivtilbudet i andre deler av Bergen, skar Høyre gjennom, og prosjektet ble vedtatt i 2005 med byggestart januar 2008 og åpning juni 2010.

Figur 6 - Luftfoto 2005
Luftfoto: Google earth

Figur 7 - Luftfoto 2009
Luftfoto: Google earth

Hva skjedde?

24 juni 2008 startet fellingen av den eksisterende alléen. Det viste seg at svært få av trærne hadde sykdom, selv om det var noen med synlige hulrom i stamme og råte. Det var også en noe "ujevn" allé i utgangspunktet som følge av at flere trær opp gjennom årene var blitt fjernet på grunn av skade fra påkjørsel av biler og snøplog, inngrep ved utbygging og andre graveprosjekter (pers. medd. Harald Bratseth; Avis)

Som en kan se av de to bildeutsnittene, har gata fått et klart mindre grønt uttrykk enn den hadde før utbyggingen. Begge bildene er tatt i juni, men det er synlig at trekronene er betydelig redusert i omfang. På bildet fra 2009 er det plantet inn erstatningstrær på vestsiden for å kompensere for tapet av alléen. En kan se at de på langt nær har samme visuelle uttrykk, og vil trenge mange år for å kunne gjøre seg gjeldende i bybildet.

På gatenivå kan en se det samme. Det første bildet fra mai 2008 viser en allé som er i ferd med å springe ut, og som gir gaten et grønt uttrykk. I det andre bildet, fra mai 2010, kan en såvidt se de nye trærne som er plantet til venstre i bildet. Bildene er tatt på omtrent samme sted, og en får et godt inntrykk av hvor mye Inndalsveien har forandret seg.

Det er uvisst hvor mange trær som ble felt i forbindelse med utbyggingen, men det er trolig mer enn hundre trær.

I ettertid

Hvor det har vært mulig med vekstkasser og plass til kroneutvikling, har det blitt plantet inn ny rekke av svensk asal. Svensk asal ble valgt ikke kun fordi det var det opprinnelige treet, men også siden det er et bra bytre som tåler trafikk godt.

Selv om det tidligere var trekkerer på begge sider av veien, er det nå stort sett begrenset til en rekke hovedsakelig på bybanen sin side av veien. Det er utført på begge sider hvor det har vært mulig, men rør og kabler under fortauene har gjort dette vanskelig.

Bybanen har i ettertid mottatt blant annet Vegvesenets "Vakre vegers pris" for nyanlegg (Vegvesen 2012). Samt en rekke andre priser, slik som "World wide project of the year" i 2011 der de vant mot lignende prosjekt i Dallas USA og Angers i Frankrike (Bybanen 2014).

Figur 8 - Inndalsveien fra mai 2008 før utbygging og etter ferdigstilling i mai 2010

Foto: Alf E. Andresen

Case III - Drøbak, sentrum

Lind - Tilia cordata pallida - Felt mai 2011

Figur 9 - Områdets plassering
Flyfoto: www.1881.no tatt 2008

Bakgrunn

Rundt Bankløkka i Drøbak sentrum stod det en dobbel lindeallé med rundt 80 år gamle trær. En god del av disse trærne hadde varierende grad av råte eller mekanisk skade, og det ble fra kommunen besluttet å felle trærne før de falt av seg selv og forårsaket personskade (pers. medd. Bjørn Edholm) .

Da dette ble kjent, skapte det kraftige reaksjoner og protester fra lokalbefolkningen. Mange mente at siden flere av trærne var friske, trengte en ikke felle samtlige, men kun de som var syke (avis).

Teknisk etat ville ikke ta noen sjanser og mente at når en måtte felle så mange dårlige og reduserte trær, ble en nødt til å ta alle for så å etablere en ny allé. På denne måten ville en opprettholde det visuelle uttrykket av grøntstrukturen i området (pers. medd. Bjørn Edholm).

Arborister ble hyret inn for å vurdere trærne, også de kom til den konklusjonen at en stor del av trærne var i dårlig forfatning.

Som en kan se av flyfotografiet fra 2008, 3 år før trærne ble felt, var det en frodig

Figur 10 - Allé før felling

Foto: amta.no

og regelmessig allé det er snakk om. Alléen dannet en forlengelse av grøntstrukturen rundt kirkegården som fortsetter videre inn i sentrum.

For å kjempe mot det de mente var dårlige beslutninger fra kommunens side, ble gruppen "Alléens venner" opprettet for å tale alléens sak. De var en periode meget aktive for å prøve redde alléen, men etter fellingen forsvant mye av aktiviteten

Før fellingen startet, mottok kommunen brev fra "Alléens venner" hvor de påstod at kommunen gjorde seg skyldig i brudd på flere lovpålagte bestemmelser. Blant annet informasjonsplikt og kommunens utredningsplikt. Det ble også påstått at alléen kunne være oppholdssted for flere rødlistede arter og krevde at biologisk mangfold skulle utredes (avis).

Figur 11 - Etter felling

Foto: amta.no

Figur 12 - Ny allé plantet inn

Foto: Kay Olav Winther d.e.

Fra: DrøbakNotater - drobaknotater.blogspot.no

Hva skjedde?

Selv om arbeidet ble stanset og utredninger utført, gav det ikke annet resultat, og alléen ble felt en regntung vårdag to måneder senere (pers. medd. Bjørn Edholm; Avis).

Av bildene ser man at en mengde trær ble fjernet, og det visuelle uttrykket til grøntstrukturen kraftig redusert. Flere mente sentrumsområdet hadde mistet noe av det som gjør Drøbak til en fin badeby i sommerhalvåret.

Det er usikkert hvor mange trær som ble fjernet, men det var over 70 (pers. medd. Bjørn Edholm).

I ettertid

Follo kommune hadde hele tiden lovet at det skulle plantes nye trær for å erstatte de som ble felt, og mindre enn et år senere hadde kommunepolitikerne bevilget over en halv million til etablering av ny allé (Avis).

Den nye alléen har fått noe lengre avstand mellom trærne enn det som var tilfellet i den gamle, men har like fullt 65 trær som ved planting var rundt 4 meter høye.

Trærne var av samme type lind og hentet fra en lokal planteskole i Askim (pers. medd. Bjørn Edholm; Avis).

Selv om flere mente at fellingen aldri burde funnet sted, og kanskje følte seg overkjørt av kommunen, er det positivt at kommunen her verdsetter en viktig grøntstruktur og bevilger midler til å rette opp skaden.

På tross av dette fikk ikke trærne stå i fred lenge. Juni 2013 var vandaler på ferde og saget over et av de nyplantede trærne rundt Bankplassen samt et ved Badeparken. Saken ble politianmeldt av kommunen og nytt tre plantet (avis).

Case IV - Leikanger - Nybø barnehage *Alm - Ulmus glabra - Felt mars 2011*

Figur 13 - Områdets plassering
Luftfoto: 1881.no Tatt 2009

Bakgrunn

En stor alm sto plassert mellom riksveg og Nybø barnehage i Leikanger. Alder var estimert til å være opp mot 300 år, og det var ansett å være et av de største eksemplarene i Norge (avis; pers. medd. Ervin Beheim).

Treet hadde mistet noen grener som hadde falt ned på veien under, og foreldre av barna i barnehagen hadde uttrykt bekymring for barnas sikkerhet. Også de ansatte i barnehagen var bekymret for treet, og hadde tatt saken videre til kommunen (pers. medd. Ervin Beheim).

Etter en vurdering innad i administrasjonen, ble en beslutning tatt på bakgrunn av å gi barna trygge omgivelser, og det ble bestemt at treet skulle fjernes. Denne beslutningen ble tatt uten konsultasjon fra arborister eller annen ekspertise på området (pers. medd. Ervin Beheim).

Figur 14 - Treet før felling

Foto: Google Street view august 2010

Figur 15 - Under arbeidet med felling

Foto: Sogn Avis

Hva skjedde

Systrond gartneri fikk i oppgave å felle treet. I mars 2011 begynte arbeidet, og det store treet ble fjernet i løpet av en dag. Det ble ingen reaksjoner under selve fellingene, men det skulle vise seg at parter som ikke ble varslet, hadde sterke innvendinger (avis).

I ettertid

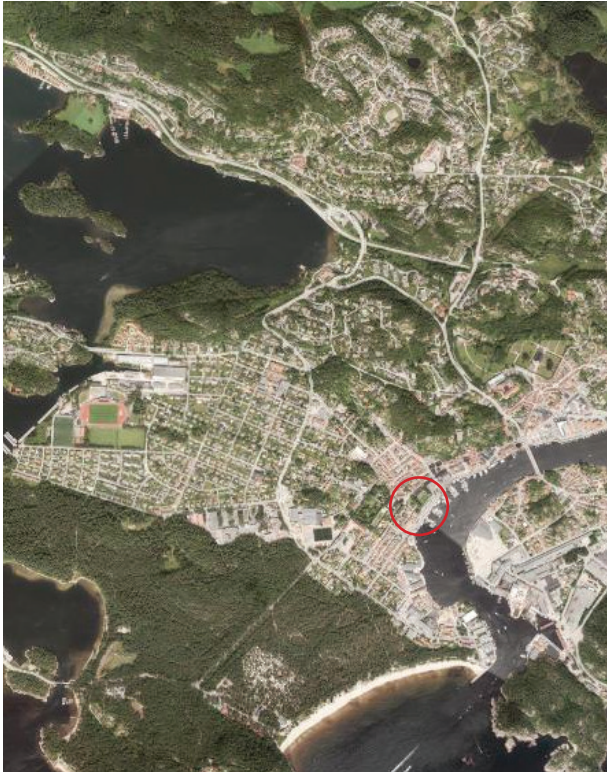
Saken fikk i ettertid omtale i Sogn avis, og flere leserinnlegg ble skrevet. Treet viste seg å være kjernesunt uten råte eller annen skade og var et landemerke i Leikanger der det ruvet over den tidligere Fylkesmannsgarden.

Det blir uttrykt bekymring for at kommunen tok seg til rette og fjernet slike identitetsskapende landskapselementer uten diskusjon. Hvis kommunen kunne fjerne dette treet uten diskusjon i forkant, kunne fremtiden se mørk ut for to tilsvarende store trær i nærheten. Kommunen på sin side forsikret at de andre trærne skulle få stå. Det er ikke plantet erstatningstre, og kommunen har ingen planer om dette i fremtiden grunnet hensyn til sikkerhet (pers. medd. Ervin Beheim).

Om treet ikke hadde blitt felt, kunne det nok gledet fremtidige generasjoner i mange år.

Case V - Mandal - sentrum

Spisslønn - Acer platanoides - Felt februar 2014

Figur 16 - Områdets plassering
Luftfoto: www.1881.no tatt 2011

Bakgrunn

En over hundre år gammel spisslønn stod i utkanten av en gammel hage ned mot Bryggegata, og treet var i utgangspunktet ikke til sjenanse før et leilighetsbygg ble ført opp på nabotomt (pers. medd. Roald Larsen).

Treet var med sin kraftige krone et identitetsskapende element i gata, og stammen var dekket av *Eføy* (*Hedera helix*) som gav treet et særegent utseende, også i vinterhalvåret.

I prosessen som ledet opp til felling, fant arborister fra kommunen ut at lønnetreet led av råte fra tidligere beskjæringsarbeid som ikke hadde blitt utført optimalt, og det ble besluttet å fjerne treet på bakgrunn av klage fra nabo samt generell vurdering av trets tilstand (pers. medd. Roald Larsen).

Hva skjedde

Treet ble felt i februar 2014 av kommunen selv. Det ble under felling konstatert at treet hadde omfattende råteskader slik de innledende undersøkelsene hadde vist, og at det hadde blitt nødvendig med felling om få år uansett.

Figur 17 - Foto fra arbeidet med fellingen
Foto: Roald Larsen

I ettertid

Generelt skapte fellingen få reaksjoner fra naboene, og kommunen fikk ikke inn klager på beslutningen (pers. medd. Roald Larsen).

Også naboloven er klar på at trær nærmere enn 1/3 av total høyde kan sies å være til nevneverdig skjensel for naboen. Da treet sto 3-4 meter fra naboens veranda, og hadde en høyde på rundt 15 meter kunne han i det minste kreve treet beskåret, og med trets tilstand var felling nesten like aktuelt (pers. medd. Roald Larsen).

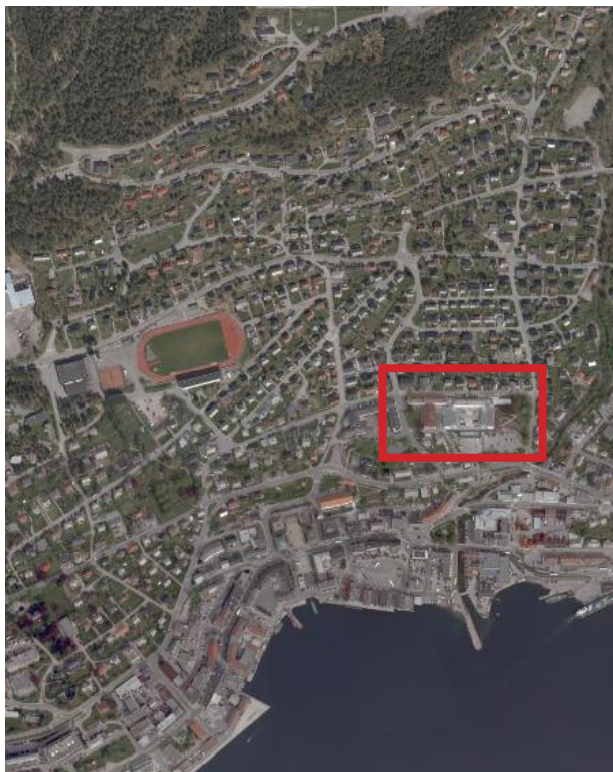
Treet ble ikke erstattet med nytt, da det hadde en litt uheldig plassering rett opptil et nyere leilighetsbygg. Kommunen har heller ikke planer om å plante inn nytt tre i fremtiden (pers. medd. Roald Larsen).

Figur 18 - Bilde tatt fra Bryggegata viser trets plassering.
Foto: Google street view. Tatt mars 2010.

Case VI - Molde - Videregående skole

Blodbøk - Fagus sylvatica 'Atropurpurea' - Felt januar 2014

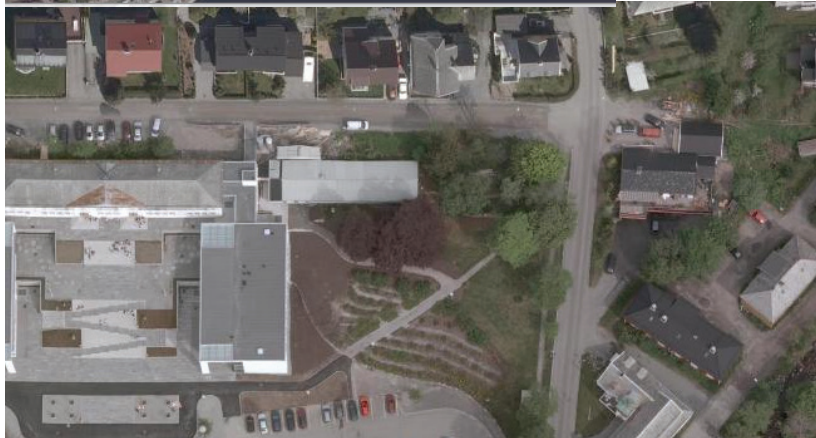

Bakgrunn

I forbindelse med utvidelse av Molde videregående skole mot øst var det nødvendig å fjerne 3 store blodbøker.

Trærne var anslått plantet rundt 1914, hadde en høyde på rundt 20 meter og dannet sammen en stor vid krone (avis).

Vedtaket ble gjort politisk av Møre og Romsdal fylkeskommune i forbindelse med utbygging, og var således ikke et separat vedtak om å fjerne trær, men heller en konsekvens av plassmangel ved utbyggingen av skolen (pers. medd. Knut Larsen).

Trærne var ved god helse og hadde ingen tegn til ytre skader eller sykdom. Etter felling ble det funnet rester av inngrodd nettinggjerde, men ingenting som skulle tilsi at trærne hadde redusert helse som følge av dette (pers. medd. Knut Larsen).

Figur 19 - Områdets plassering

Luftfoto: 1881.no Tatt 2007

Hva skjedde?

Trærne ble felt i januar 2014 i løpet av noen dager. Det skapte ingen reaksjoner utenom en notis i Romsdals budstikke. Selve fellingen ble utført av lærere ved skolen, som på den måten understreket et ønske om fortgang i prosessen, slik at byggingen kunne komme hurtig i gang (avis).

Selv om det var fantastiske trær med en ideell plassering som utgjorde et blikkfang i området, var det likevel viktigere for folk at skolen måtte utvides, og dermed måtte fjerning av trærne gjennomføres.

I ettertid

Noen uker etter felling startet gravemaskinene på tomten for å klargjøre til utbyggingen (avis).

Det er ikke plantet erstatningstrær for de som ble felt, og i arkitektkontoret sin utviklingsplan fra 2011 er det ikke presisert rom for ny innplanting (Kosbergs.Ark2011).

Figur 20 - Blodbøka sett fra Elvegata i august 2012.

Foto: Google street view

Case VII - Oslo - Smestadaksen

*Dunbjørk - *Betula pubescens* - Felt oktober 2013*

Bakgrunn

Smestadaksen er en omlag 400 meter lang gangvei som strekker seg fra Smestadkrysset og nordover til Bernhard Herres vei.

Gangveien danner en grønn kile mellom eneboliger og er hellelagt med gress på siden. Inn mot hagen til boligene står det med ujevne mellomrom gamle høye bjørketrær som danner en allé langs strekket.

Trærne i aksen er planter for omtrent 80 år siden og er fullvoksne individ på 10-15 meter (pers. medd. Tore Næss).

Kommunen hadde i forkant av felling mottatt klager fra beboere og brukere av området på trærne.

Grunnen til klagen var synlig råte, sprekkedannelse i kronen, samt delt stamme som gjorde trærne utsatt for brekkasje. Trærne ble vurdert av kommunens egne arborister og funnet å utgjøre en risiko for personskade. Da trærne også var rundt 80 år gamle, nærmet de seg slutten av levetiden, og beslutningen om å fjerne dem var ikke så kontroversiell (pers. medd. Tore Næss).

Figur 21 - Områdets plassering

Luftfoto: 1881. no Tatt 2013

Hva skjedde?

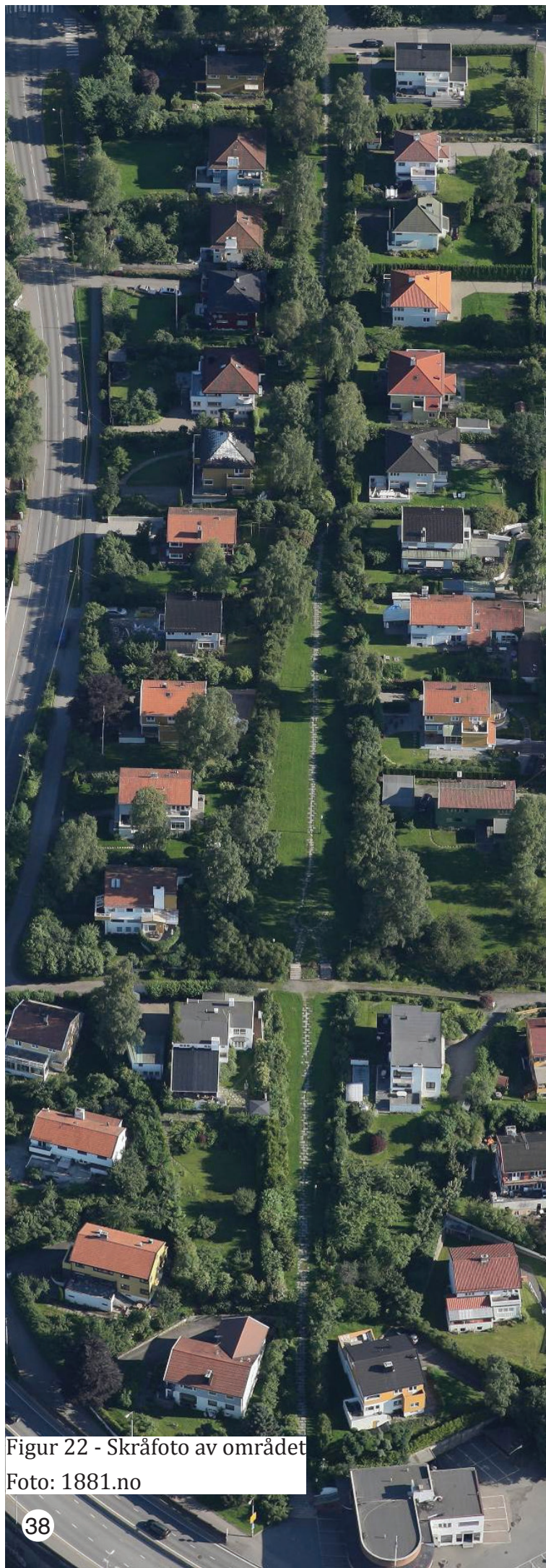
De tre bjørkene med svakest kronestruktur og sprekkedannelse ble høsten 2013 fjernet etter at naboer ble varslet. Det var kommunen selv som utførte arbeidet. I tråd med kommunens praksis om å fremme biodiversitet, ble stammene kjørt ut i en nærliggende skog for naturlig å brytes ned (pers. medd. Tore Næss).

I forbindelse med avgjørelsen om å fjerne trærne ble også byantikvaren konsultert, da aksene er av historisk betydning for Smestadområdet. Byantikvaren fremmet ønske om planting av nye eksemplarer som erstatning for de som ble fjernet og kommunen startet arbeidet med tilrettelegging for nye trær med å frese stubbene.

I ettertid

Erstatningstrær ble plantet ikke lenge etter felling. Med tanke på prinsipp om universell utforming og allergi ble *Betula pendula 'dalecendica'* valgt, for sin evne til å produsere svært lite pollen.

Denne har en annerledes bladstruktur med fliket blad og er valgt som fremtidig treslag for Smestadaksen etter hvert som flere trær må byttes ut (Bymiljøetaten 2013).

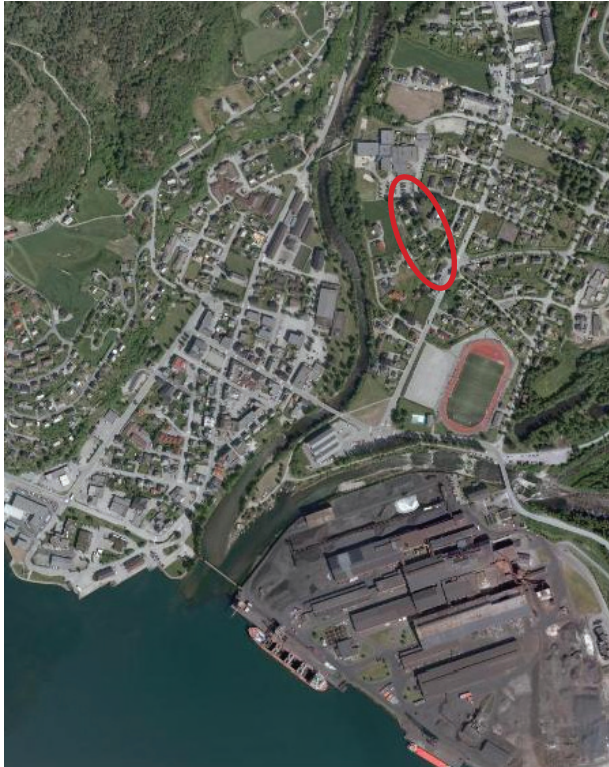

Figur 22 - Skråfoto av området

Foto: 1881.no

Case VIII - Sauda - Åbøbyen

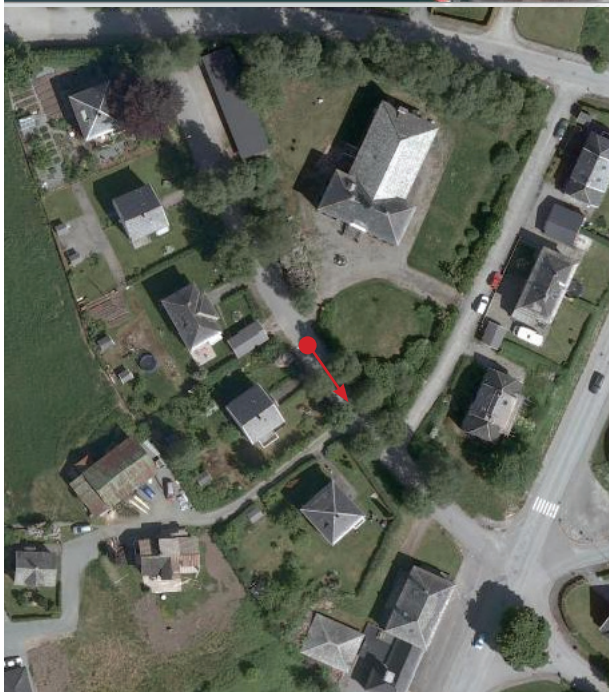
*Dunbjørk - *Betula pubescense* - Felt mars 2013*

Bakgrunn

Åbøbyen er et vernet boligområde i Sauda, oppført mellom 1915-1940 for å huse arbeiderne ved smelteverket. Hele området ble planlagt av amerikanske arkitekter etter amerikansk tankegang på den tiden. Boligene ble bygget i et rutenettmønster hvor det i utgangspunktet var et strengt hierarki der arbeiderne ble plassert nederst ved fabrikkene, og direktører og funksjonærer i øvre del lengst bort fra forurensingen (Juel 2011).

I de fleste gatene ble det plantet lind som allé, og i noen ble det plantet bjørk. Dette var tilfellet i Wergelandsveien opp mot Sauda klubb hvor det stod en rundt 80 år gammel bjørkeallé med en høyde på rundt 10 meter (pers. medd. Anders Skårer).

De gamle bjørkene begynte å bli en risiko å ha stående, og etter en intern vurdering av teknisk etat ble det besluttet å fjerne dem. Dette på tross av at trærne ikke ble undersøkt av sertifiserte arborister (pers. medd. Anders Skårer).

Hva skjedde?

Kommunen selv utførte fellingen. Under arbeidet ble kommunens arbeidere konfrontert av en nabo som ville ha dem til å stoppe hva han mente var vandalisme

Figur23 - Områdets plassering

Luftfoto: 1881.no Tatt 2010

av en flott allé. Hans klager ble ikke hørt, og de gjorde seg ferdig med arbeidet (Avis).

I ettertid

Noen naboer var fornøyd med at trærne var fjernet. Trærne stod tett på hus, og beboerne var glad for å få ekstra sol i hagen og lettere innkjørsel til garasjene (pers. medd. Anders Skårer).

Andre parter var misfornøyd med at den historiske alléen i gata forsvant og at beboerne ikke fikk mulighet til å si sin mening. Noen mente også kommunen hadde tolket vernet av Åbøbyen feil, da helhetsuttrykket av området burde bevaras, og ikke kun bygningsmassen (pers. medd. Anders Skårer).

I ettertid har kommunen vært i dialog med kulturetaten ved fylkeskommunen for å reetablere alléen. Siden gaten ligger rett ved to skoler er det ønskelig å plante en annen art enn bjørk grunnet forhold med pollenallergi. Hvilken art eller hvor mange trær det blir er ikke avklart enda (pers. medd. Anders Skårer).

Figur 24 - Gaten i mai 2014 uten trær. Rød prikk i oversiktsbilde viser hvor bildet er tatt
Foto: Kjetil Fløgstad

Case IX - Sauda - Sauda kirke

*Dunbjørk - *Betula pubescens* - Felt april 2012*

Figur 25 - Områdets plassering
Luftfoto: Norge i bilder. Fra 2010

Bakgrunn

Langs et 50 meter strekk, mellom gate og kirkegård sto det 20 bjørketrær. Trærne var plantet en gang på 1890-tallet og nærmet seg enden av levetida. Trærne dannet en noe ujevn, men like fullt dobbel allé langs en gangsti mellom trærne (pers. medd. Anders Skårer)

På grunn av trærnes høye alder tok Teknisk etat ved kommunalsjef teknisk i samråd med kommunegartneren avgjørelsen om å fjerne dem.

Argumentene for å fjerne dem var at flere trær hadde tegn til svekkelse, og noen hadde synlige hulrom i stammen (pers. medd. Anders Skårer)

En annen faktor som gjorde det ønskelig å fjerne trærne, var at de hindret vedlikehold av en fredet steinmur mot kirkegården der røttene var med å gjøre grunnen ustabil (pers. medd. Anders Skårer).

Dette i kombinasjon med at strekningen ble benyttet av barn på vei til og fra barne- og ungdomsskole, gjorde at avgjørelsen om felling ble tatt ganske raskt uten å konsultere arborister (pers. medd. Anders Skårer).

Hva skjedde?

Trærne ble fjernet i april 2012 uten at

Figur 26 - Området etter felling
Luftfoto: Norge i bilder. Fra 2012

noen ble varslet. Trærne hadde således ingen direkte berørte naboer med unntak av kirken.

I ettertid

Det var flere reaksjoner på fellingen. Noen personer i lokalmiljøet mente det var en dårlig løsning å felle disse trærne og at andre muligheter burde vært vurdert (avis).

Til avisen uttalte leder for teknisk etat at erstatningstrær skulle komme på plass i løpet av våren 2012, men i mai 2014 er det fremdeles ikke plantet nye.

Kommunens intensjon er fremdeles å plante en ny trekke, arbeidet har imidlertid stoppet opp. Leder for teknisk er i dialog med fylkeskommunen, ved kulturetaten, om å plante en rekke istedet for to, og bruken av en annen art enn dunbjørk. Argumentasjonen er at bjørk sprer røttene mye utover og vil på sikt skape problemer for steinmuren som er fredet (pers. medd. Anders Skårer).

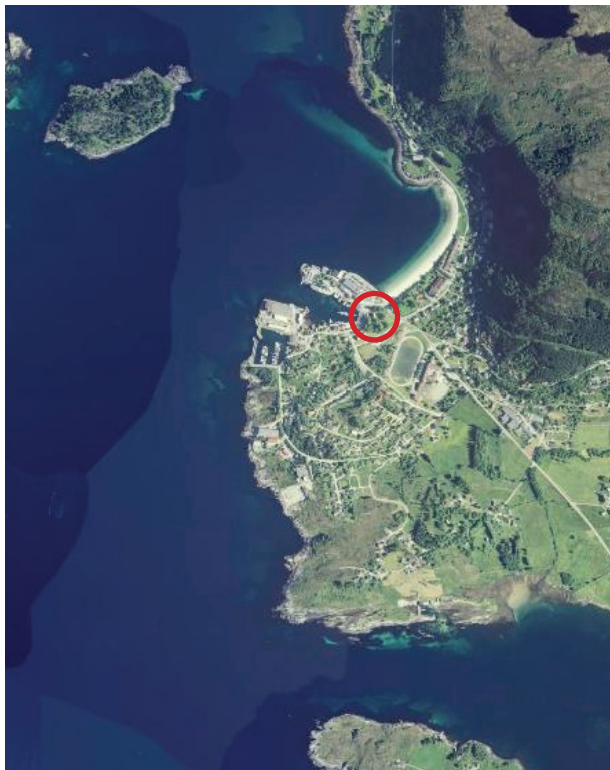

Figur 27 - Kirkemur før og etter felling sett fra gatekryss
Foto før: Google street view - Foto etter: Kjetil Fløgstad

Case X - Selje - Selje prestegård

Felt Pinus spp - Felt juni 2013

Ulmus glabra, Betula pubescens - Beskåret juni 2013

Figur 28 - Områdets plassering

Luftfoto: 1881.no tatt 2008

Bakgrunn

Selje prestegård ligger midt i Selje ned mot havnen. Selve gården er fra 1700-tallet, og all bygningsmasse ble i 1991 fredet av Riksantikvaren (Dam-Nilsen 2011).

Hageanlegget ble derimot ikke fredet, og en mengde trær hørte til hagen rundt huset. Flere av disse trærne er, ifølge Hildu A. Kuld fra Opplysningsvesenets fond, selvsådd og opprinnelig ikke plantet som en del av hagen. Hvis dette stemmer, hadde likevel trærne stått såpass lenge at de var blitt en naturlig del av anleggets visuelle uttrykk (pers. medd. Hildur A. Kuld).

Påstand om at trærne skal være selvsådd går også mot Åse-Birgitte Berstad sine undersøkelser fra 2011. I sin bacheloroppgave kom hun frem til at eksemplarene av svartfuru og ask kunne spores tilbake til rundt 1900-tallet, og at almen kunne være opp mot 250 år gammel (Berstad 2011).

Flere av de mindre bygningene, slik som eldhuset, er sterkt redusert som følge av høy alder og dårlig vedlikehold. Dette kombinert med store gamle trær plassert tett opptil husveggen gjorde at Opplysningsvesenets fond så seg nødt til å fjerne flere trær som kunne utgjøre en

potensiell trussel mot bygningsmassen.

Før felling ble en arborist konsultert for å vurdere trærne. Avgjørelsen ble til slutt tatt av Opplysningsvesenets fond, Sogn og Fjordane kulturavdeling og Selje kommune, med den begrunnelse å bevare bygningene (pers. medd. Hildur A. Kuld).

Hva skjedde?

Treet ble fjernet av firmaet som har normal rammeavtale for skjøtsel av eiendommen. Et furutre ble fjernet samtidig med to asketrær. Bjørketrærne som danner en form for inngangsportal på sørsida, ble kraftig beskåret, og høyden ble redusert med omtrent en tredjedel (pers. medd. Hildur A. Kuld).

Hagen har med dette inngrepet mistet flere element som var med på å gi den dens identitet (Berstad 2011).

I ettertid

Flere har i ettertid reagert på måten bjørketrærne ble beskåret. Blant annet hvordan greiner er fjernet på bjørkene og den gamle asken. Flere mener det ser nakent ut, og er bekymret for om bjørketrærne vil overleve over tid.

På andre siden av gaten finner en den gamle hagen som i dag kalles Sentrumsparken. Her finner en store gamle trær slik de også kunne vært i hagen rundt gården (Berstad 2011).

Slik det ser ut i dag (mai 2014) har bjørkene overlevd, men det er en kjent sak at trær gjerne kan overleve i flere år på oppspart næring etter det har fått skade som tar livet av det (Solfjeld 2006). De store åpne sårene vil utgjøre en risiko for råte i lang tid fremover, og kan over tid føre til at trærne må fjernes helt. Om dette er tilfellet i Selje gjenstår å se.

Figur 29 - Selje prestegård juli 2010
Foto: Åse Birgitte Berstad

Figur 30 - Selje mai 2014
Foto: Bente Kvernevik Berstad

Figur 31 - Snittflaten på den gamle asken
Foto: Ingvild Austad

Figur 32 - Snittflaten på ene bjørken
Foto: Ingvild Austad

Figur 33 - Gamle trær i den gamle prestehagen
Foto: Ingvild Austad

Case XI - Sogndal - Kaupanger

Ask - Fraxinus excelsior - Ble ikke felt

Figur 34 - Områdets plassering
Luftfoto: 1881.no tatt 2008

Bakgrunn

Sakens kjerne er en ask plassert mot en privat hage ned mot Strondli-veien i Kaupanger. Treet skal angivelig være opp mot 400 år gammelt og har en høyde på 15-20 meter (avis).

Den store krona kan sees fra Kaupangerveien og gir boligområdet et egenartet uttrykk. Det hadde falt ned mindre grener fra treet på veien, og kommunen hadde mottatt noen klager fra beboere i nærheten (pers. medd. Kristian Karlsen).

Det ble etter en intern sikkerhetsvurdering innad i kommunen bestemt å felle treet. Tjenesteleder i kommunalteknisk tok avgjørelsen og treet ble ikke vurdert av arborister før avgjørelsen ble tatt (pers. medd. Kristian Karlsen).

Hva skjedde?

Under arbeidet med felling grep eier av hagen inn og fikk stoppet arbeidet. Han klaget til kommunen og saken ble vurdert på nytt (avis).

Trefellingen ble diskutert politisk, og et kompromiss ble å beskjære treet slik at det ikke lenger kunne regnes å være en fare for liv og helse (pers. medd. Kristian Karlsen).

Figur 35 - Fra fellingsarbeidet
Bilde: Sogn Avis

Figur 36 - Treet i hagen fra hovedveien.
Bilde: Google street view juli 2010.

I ettertid

Etter kommunen fikk vurdert saken på nytt, ble treet tynnet ut i kronen. Det står fremdeles, men er noe mindre enn hva det var tidligere (pers. medd. Kristian Karlsen).

Case XII - Trondheim - Munkegata

Hestekastanje - Aesculus hippocastanum - Felt juni 2012

Figur 37 - Områdets plassering
Luftfoto: Google earth. Tatt 2009

Bakgrunn

Munkegata er paradegaten i Trondheim. Anlagt på slutten av 1600-tallet løper den fra Nidarosdomen gjennom sentrum og ned til havnen ved Ravnklo. Omtrent halvvegs hvor den krysser Kongens gate, er det et større torg med statue av Olav Tryggvason.

Langs hele strekningen er det plantet en allé av hestekastanje på begge sider. Hestekastanje er her brukt et stykke lenger nord enn anbefalt, og som en følge har den fått en litt lavere vekst med tettere krone. Selve trærne ble plantet for 90 og 100 år siden, og hadde ved felling en høyde på rundt 15 meter og 12 meter vid krone (pers. medd. Jan Røising).

Etter den harde vinteren i 2010 hadde flere eksemplar fått sprekkdannelse i stammen. Etter en hendelse sommeren 2010 der en stor gren uten forvarsel brakk av og falt ned på fortauet, ble det besluttet å undersøke trærne nærmere. Før dette hadde det vært flere hendelser der mindre greiner hadde falt ned, (Avis; pers. medd. Jan Røising).

Konklusjonen var at 3 trær var såpass skadet av frost, dårlig greinstruktur og inngrodd bark at de måtte fjernes. I tillegg måtte 7-8 trær beskjæres ganske kraftig for ikke å utgjøre en fare i fremtiden (pers. medd. Jan Røising).

Figur 38 - Skråstilt luftfoto

Foto: 1881.no

Hva skjedde?

Kommunenes egne arborister vurderte trærne, og konkluderte med felling. Trondheim bymiljø ble gitt i oppdrag å utføre arbeidet (pers. medd. Jan Røising).

Kommunen gikk ut med varsel gjennom aviser og andre medier, og også byantikvaren ble varslet. På tross av dette fikk ikke kommunen inn klager eller reaksjoner på felling i det som kan karakteriseres som en sentral paradegate i Trondheim (pers. medd. Jan Røising).

Andre berørte parter som ble informert var Trondheim Vann og avløp, da røttene til trærne hadde trengt seg inn i rørnettets som var fra slutten av 1800-tallet.

I ettertid

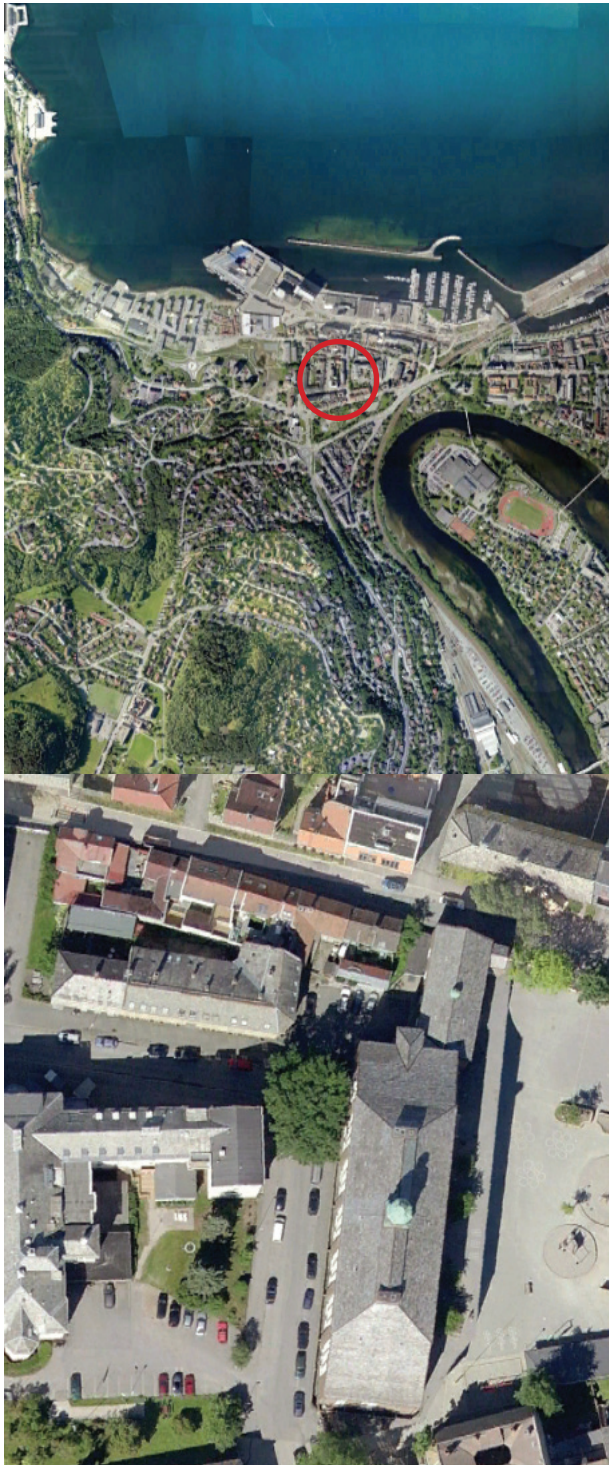
Å fjerne trærne har frigitt plass blant annet rundt bussholdeplasser. På spørsmål om kommunen har tenkt å plante nye trær er svaret litt usikkert. De skulle gjerne ha plantet nye trær for å fylle inn, men da det er oppdaget en ny sykdom på hestekastanje de siste årene, har en foreløpig utsatt dette. Det kan være aktuelt med en annen art i fremtiden, men dette må vurderes nøye, blant annet med tanke på estetikk (pers. medd. Jan Røising).

Figur 39 - Gatefoto september 2010

Foto: Google street view

Case XIII - Trondheim - Ila skole *Quercus robur* - Felt april 2013

Figur 40 - Områdets plassering
Flyfoto: Google maps. Tatt 2008

Bakgrunn

Under en rutinejobb for å beskjære en sommerek ved Ila skole, ble det oppdaget sprekkdannelse i stammen. Arborist ble kalt inn, og ved nærmere undersøkelse kom det frem at inngrodd bark over lengre tid hadde ført til en svekkelse som gjorde treet utsatt for brekkasje (pers. medd. Jan Røising).

Da treet stod mindre enn 3 meter fra en barneskole, ble det avgjort at faren ved å beholde treet var for stor, og det ble besluttet at treet skulle fjernes (pers. medd. Jan Røising).

Før felling ble naboer varslet. Dette førte til kraftige reaksjoner fra noen engasjerte enkeltpersoner som viste stor interesse for saken og gjorde NRK, TV2, Adresseavisen og radio oppmerksom den planlagte fellingen. Noen av de som engasjerte seg, hadde bakgrunn som arkitekt eller annen relevant utdanning, og mente at treet ville klare seg med beskjæring. De mente at treet som var med å gi gaten en grønn identitet burde få stå (Pers. medd. Jan Røising; Avis).

Kommunen argumenterte for sikkerheten, og fikk flere arborister til å vurdere treet, til samme konklusjon. På et tidspunkt ble også Erik Solfjell, en av Norges mest profilerte treeksperter, fløyet inn fra Oslo

for å se på treet. Også han kom til konklusjonen om at det var et under treet ikke hadde falt ned og at det kunne knekke når som helst (Avis).

Saken ble på et tidspunkt løftet frem for Miljødepartementet på grunnlag av handlingsplan for utvalgt naturtype hule eiker (Direktoratet for naturforvaltning 2011). Da Trøndelag ikke er en del av sommereikas naturlige voksested, var det forvirring om den aktuelle eika faktisk var berørt av handlingsplanen, men dette kunne ikke departementet gi noe klart svar på. Kommunen på sin side stod på sin og arboristenes konklusjon om at treet utgjorde en for stor risiko for barna ved skolen (pers. medd. Jan Røising).

Resultat

Etter en tid med utsettelse og møter med parter og flere informasjonsmøter, ble treet til slutt felt. Arbeidet ble utført av kommunen selv ved Trondheim bydrift (Pers. medd. Jan Røising; Avis).

I ettertid

Etter at treet ble felt, stod stubben til høsten da den ble frest ned. Da denne informasjonen ble hentet inn, var planen å plante en erstatning i løpet av våren 2014 (pers. medd. Jan Røising).

Figur 41 - Viser sprekk i stammen til eika
Foto: Adressa.no

Avisoppslag med overskrift

By	Avis	Dato	Format	Overskrift
Bergen - Nygårdshøyden				
Bergen	BT	15.09.2012	Nett	Treet felt til ingen nytte
Bergen	BT	03.10.2012	Nett	Nå fjerner de flere trær
Bergen	BT	08.10.2012	Nett	Møhlenpris skole forsinket
Bergen	BT	10.08.2012	Nett	Skolebrakker truer ærverdige trær
Bergen	BT	14.09.2012	Nett	Her sages treet ned
Bergen	BA	14.09.2012	Nett	Naboer ringte Politiet
Bergen	BT	15.11.2012	Nett	Byrådet anmeldt for trefelling
Bergen	BT	17.09.2012	Papir	Berre eit tre - side 3
Bergen	BT	16.09.2012	Papir	Lanserer kampanje for felte trær
Bergen	BT	16.09.2012	Papir	Send eit tre - side 9
Bergen	BT	18.09.2012	Papir	Hvem vokter treet? - side 26
Bergen	BT	18.09.2012	Papir	Kastanjetreet og demokratiet - side 24
Bergen	BT	21.09.2012	Papir	Et symbol på livet og evigheten - side 2
Bergen - Inndalsveien				
Bergen	BT	17.10.2009	Nett	Inndalsveien – berget av Bybanen
Drøbak				
Drøbak	ØB	24.06.2013	Nett	Vandaler har kappet trær i sentrum
Drøbak	Amta	31.05.2011	Nett	Nå faller lindeallen i Drøbak
Drøbak	Amta	29.06.2011	Nett	Bilder fra Bankløkka i Drøbak
Drøbak	Amta	28.03.2011	Nett	Hogsten stoppet igjen
Drøbak	Amta	14.06.2011	Nett	Ny allé med lindetrær til høsten
Drøbak	Drøbaknotat	30.05.2012	Blogg	www.drobaknotater.blogspot.no
Sogndal - Kaupanger				
Kaupanger	Sogn Avis	23.01.2014	Papir	Asken ble stående - side 15
Leikanger				
Leikanger	Sogn Avis	23.03.2011	Papir	Stod i vegen for barnehagen
Leikanger	Sogn Avis	28.04.2011	Papir	Kunnskapsløyse eller vandalisme - eller begge delar - side 3

Molde				
Molde	Romsdals Budstikke	20.10.2011	Nett	Etterlengta bygg
Molde	Romsdals Budstikke	28.01.2014	Nett	100 år gamle trær måtte vike
Sauda - Åbøbyen				
Sauda	Ryfylke	15.03.2013	Papir	I harnisk over trefelling - side 11
Sauda - Åbøbyen				
Sauda	Ryfylke	03.04.2012	Papir	Kappa ned historiske bjøretre - side 6
Trondheim - Munkegata				
Trondheim	Adressa	19.07.2010	Nett	Ingen fare for flere trefall
Trondheim	Adressa	04.02.2011	Nett	Kulde tok livet av bytrær
Trondheim - Ila skole				
Trondheim	Adressa	09.04.2013	Nett	Flyr inn treekspert for å se på eik i Ila
Trondheim	NRK	16.04.2013	Nett	Arborist Erik Solfeld undersøker gammel eik i Ila
Trondheim	NRK	25.03.2013	Nett	Kommunen avventer felling av eik
Trondheim	NRK	23.03.2014	Nett	- Vi har kjøpt kjetting for å lenke oss fast

Oppsummering fra case-stedene

De viktigste punktene i spørreskjemaet var:

- treslag
- treets alder
- sykdom
- hvem som tok avgjørelsen
- om treet ble vurdert av en arborist
- om det ble plantet erstatningstre
- om det var konflikt rundt avgjørelsen

Art

I de aktuelle sakene var det stor spredning av arter involvert, og kun tre arter var representert ved flere anledninger.

Omfanget av arter var som følger;

<i>Betula pubescens</i>	3
<i>Aesculus hippocastanum</i>	2
<i>Fraxinus excelsior</i>	2
<i>Sorbus intermedia</i>	1
<i>Tilia cordata</i>	1
<i>Ulmus glabra</i>	1
<i>Acer platanoides</i>	1
<i>Fagus sylvatica 'Atropunicea'</i>	1
<i>Pinus nigra</i>	1
<i>Quercus robur</i>	1

Ved et tilfelle (case x) var det flere forskjellige trær som ble kuttet ned.

Alder

I syv av tilfellene var alderen 100 år eller eldre, i tre tilfeller med trær rundt 80, i et tilfelle var det snakk om flere trær mellom 40-80 år og i to tilfeller var alder ikke kjent. Et av trærne som ikke ble felt, men beskåret, var en ordentlig gammel kjempe og er beregnet til å være opp mot 250 år gammel.

Ut fra alder og art kan en se at i flere tilfeller hadde individene langt fra nådd sin maksimale levealder. Mens alle hendelser med bjørk var trær som nærma seg sin maksimale forventede levealder som av naturlige årsaker var begynt å svekkes.

Sykdom:

Av 13 individuelle hendelser var det ingen trær som ble kuttet grunnet sykdom.

Det som gikk igjen i de fleste tilfeller, var henholdsvis sopp, råte, mekanisk skade, sprekkdannelse eller svak kronestruktur.

Selv i tilfeller hvor det var snakk om arter der en har kjennskap til kjente sykdommer som almesyke for *Ulmus glabra* og askeskuddsyke hos *Fraxinus excelsior*, var det ingen tegn til infeksjon.

Årsak

Årsaken til at trær kuttet ned kan deles inn i tre ulike grupper:

- I veien for utbygging
- Fare for personskaade
- Døde eller svært reduserte trær

I tilfellet fra Inndalsveien i Bergen (case ii) stod trærne i veien for planlagt utbygging der det ikke var fysisk mulig å ta vare på trærne. Her har hele grunnen måttet skiftes helt ut i forbindelse med grøfter og kabellegging, slik at trærne rett og slett ikke har kunnet reddes.

Trærne i friområdet Smestadaksen i Oslo (case vii) ble fjernet grunnet kraftig reduserte trær, hvor en dårlig kronestruktur kombinert med råte og sprekkdannelse utgjorde en risiko for forbipasserende. Dette er også tilfellet i flere andre saker, hvor enten eldre trær fjernes grunnet gradvis sviktende stabilitet forårsaket av mekanisk skade eller fra salting.

Den dominerende grunnen til at trær hugges ned er likevel når det er fare for at greiner eller hele treet skal falle ned på forbipasserende.

Ofte skal det dessverre ikke mer til enn en bekymringsmelding fra småbarnsforeldre før de ansvarlige gjør irrasjonelle beslutninger. Dette kan sies tilfellet var i Leikanger (case iv) hvor en stor *Ulmus glabra* i tilknytning til en barnehage ble felt.

Alm er gjerne en art hvor små greiner brekker av og faller til bakken når de blir store og gamle. Dette betyr ikke at større greiner vil falle ned da alm danner kjerneved som er sterk og seig. Etter at det store eksemplaret var kuttet ned, viste det seg at treet ikke hadde noen sykdom eller skade. I stedet for å fjerne hele treet, kunne en nøydt seg med å fjerne de mindre, tørre grenene i krona. Man kan selvsagt forstå at de ansvarlige ikke ville risikere en situasjon hvor barnehagebarn får greiner i hodet, men en burde også tenkt litt lengre og vurdert om andre tiltak hadde vært mulig å gjennomføre.

I en annen sak, Selje prestegård (case x), var det hensyn til fredet bygningsmasse som førte til fjerning. Røttene til noen selvsådde trær truet grunnforholdene til en fredet eldstue, og ansvarshavende så seg nødt til å fjerne eksemplarene og beskjære noen andre trær på området. Selv om noen av trærne ikke opprinnelig var en planlagt del av anlegget, var det fine eksemplarer, og det skapte reaksjon blant brukere og lokale beboere. Her vil de heller ikke plante erstatningstrær, da de mener det først og fremst må tas hensyn til de gamle bygningene.

Kun en av sakene endte godt, og da etter protester fra nabo (case xi). Her ble treet ikke felt, men i stedet tynnet ut i krona for å unngå nedfall av greiner.

Beslutningstakere

Hvem som tar avgjørelsen om å felle trær, varierer fra situasjon til situasjon.

Er det snakk om større prosjekter, slik som bybanen i Bergen, blir det en politisk avgjørelse. Det er ellers sjelden at politiske avgjørelse om felling vedtas, men når større utbygginger skal gjennomføres blir gjerne trær som står innenfor området omfattet av planen.

Oftere er det administrative avgjørelser om felling etter klage. Kommunale eller private treekspertur blir ofte hyret inn for undersøkelser og for å gi en ekstra vurdering av treet tilstand. Som Tore Næss uttalte er dette normal praksis i Oslo kommune når trefelling skulle vurderes.

Dette var også tilfellet med eika utenfor Ila skole i Trondheim (case xiii), hvor arborist fra Oslo kommune ble flydd inn for å vurdere treet tilstand. Dette ble hovedsakelig gjort for å dempe kritikken beslutningen rundt felling skapte blant naboene. Normalt vil en nøye seg med intern kompetanse i kommunen og ellers i nabolaget.

Beslutning om mindre omfattende trefelling og rydding tas gjerne av gartnere når de er ute i feltet og driver vedlikehold.

Involvering av naboer

Graden av varsling og involvering varierer sterkt mellom kommuner. Trondheim kommune hadde i saken med eika ved Ila skole (case xiii) en aktiv kommunikasjon med berørte naboer både i forkant gjennom nabovarsel og under prosessen med informasjonsmøter med berørte parter og andre interessegrupper. Noen parter støttet beslutningen om å fjerne treet, mens enkeltpersoner i større grad var i mot avgjørelsen.

Dette førte til stort medieoppslag som kommunen håndterte på en saklig måte (Adresseavisen 2014).

Det samme kan ikke sies om Bergen kommune da de i september 2013 bestemte seg for å kutte ned en hestekastanje ved Johanneskirken på tross av massiv motstand fra både privatpersoner og fagmiljø som motsatte seg felling (case i). Det ble ikke bedre av at treet som skulle hugges en mandag, ble bestemt kuttet fredagen, før private initiativtakere fikk muligheten til å holde en markering den påfølgende lørdagen.

Dette mener jeg er et eksempel på hvordan en ikke skal behandle parter i slike saker, og det bidrar bare til ytterligere konflikt og å sette beslutningstakerne i et dårlig lys.

I noen tilfeller, blant annet Sauda (case viii og ix) ble det ikke varslet om felling, da ingen naboer ble direkte berørt. Dette førte i ettertid til mindre reaksjoner fra privatpersoner, men ingen store aksjoner.

Situasjonen i Leikanger (case iv) var ganske lik, men her ble naboene varslet. Forskjellen var bare at alle andre enn naboen reagerte på fellingen, da treet var et element som gav identitet til hele bygda.

Planting av erstatningstrær

De fleste kommuner kan informere om en praksis der det plantes erstatningstrær, men som Tore Næss i Oslo kommune bekreftet, var det større etterslep på nettopp dette. Dette viser seg også å stemme med flere saker der det gjerne kan ta både en, to og tre år før det blir plantet nye trær. Dette er situasjonen i flere kommuner, blant annet i Stavanger, hvor Park og vei selv mener det bevilges for lite til nyplanting og erstatning av trær som felles av sikkerhetshensyn (Larsen 2013). For å ha et verktøy til å overbevise de folkevalgte om hvor sårt Stavanger trenger et løft for sine gatetrær, har Park og vei startet arbeidet med å kartlegge alle gate- og bytrær innenfor sine grenser. Arbeidet ble påbegynt tilbake i 2010, og er forventet ferdig i løpet av 2015 (Larsen 2013).

Reaksjoner

Ved flere tilfeller var det kraftige reaksjoner på felling av trær. Selv for trær som ble felt grunnet klager fra en part vedrørende sikkerhet, kunne andre parter komme på banen og kreve treet bevart. Noen prøvde å hindre felling, enten i forkant eller under selve fellingsarbeidet. Dette var tilfellet med asken i Kaupanger som en privat initiativtaker klarte å redde ved å bryte inn under felling (case xi). I ettertid ble det foreslått et kompromiss for kommunen om beskjæring av kronens struktur.

Dette var enda tydeligere når kommunen selv tok initiativ til felling, enten av grunner som sikkerhet eller som et ledd i utbygging. Da organiserte privatpersoner seg for å demonstrere. Slik tilfellet var ved Ila skole i Trongheim (case xii) og Johanneskirken i Bergen (case i) hvor flere gikk sammen om å bevare hestekastanjen.

Det som gikk igjen blant bevaringspartene, var argumentet om historie og stedsidentitet. Når treet har stått så lenge, har det blitt en del av stedets historie, og når treet er friskt og kan stå i 100 år til, hvorfor skal da 100-150 års historie fjernes i løpet av en dag?

Likheter og ulikheter

Det er flere likheter å spore mellom sakene, men også store ulikheter når det kommer til hvordan hver kommune håndterer prosessen frem mot felling.

Hvor det er størst forskjell er innen

- Innhenting av informasjon om trærnes tilstand
- Varsling av naboene
- Hvem som utførte arbeidet

Fem av sakene (case v, vi, vii, ix, xi) brukte ikke ekspertise for å hente informasjon om trærnes tilstand før felling, mot åtte (case i, ii, iii, iv, viii, x, xii, xiii) som brukte intern eller ekstern ekspertise til å vurdere trærne

Av nabovarsel var det seks tilfeller (case i, ii, iii, vii, xii, xiii) der naboer ble varslet og fem (case iv, v, vi, viii, xi) hvor de ikke ble. Det var også to hvor det var litt uklare omstendigheter om hva som kunne kalles en nabo (case ix, x).

Når det kommer til hvem som utfører arbeidet, er fremgangsmåten delt på midten. Syv kommuner gjør arbeidet selv (case iii, v, vii, viii, ix, xii, xiii) mens i seks tilfeller (case i, ii, iv, vi, x, xi) ble eksterne bedrifter brukt. Noen av disse seks tilfellene var gjort av parter som ikke kan sies å være leid inn, slik som i Molde (case vi) hvor det ble gjort av ansatte ved skolen eller som del av større arbeid, Bergen (case ii) med utbygging av bybanen.

Dette viser en omtrentlig splittelse på midten når det kommer til de undersøkte kommunenes praksis. Innhenting av informasjon og nabovarsel burde være normal praksis for de fleste kommuner, mens hvordan de tar seg av selve fellingen får være opp til hver enkelt om de leier inn eksternt mannskap eller gjør det selv.

Diskusjon

1.

Undersøkelse av omstendighetene rundt felling av store trær, hovedsakelig i byområder, viser en relativ entydig trend hvor trær har liten beskyttelse. Dette til tross for den store betydningen de har for trivsel, luftrensing, biologisk mangfold og andre økosystemtjenester. Trærnes alder og kulturhistoriske betydning ilegges sjelden særlig vekt, og ser ikke ut til å bli tatt seriøst, noe som gjør at trær som en del av et steds kulturhistorie forsvinner.

- Bli trær verdsatt for sine egenskaper?

Norske kommuner liker å fortelle om sine trær, men når det gjelder å ta vare på dem stopper det ofte opp. Dette kan en se på hvor lang tid det tar å erstatte trær som felles. Av 13 saker var det kun tre tilfeller der nye trær ble plantet (case ii, iii, vii), og i ytterligere tre tilfeller var det planlagt planting av nye trær (case viii, ix, xiii). To av tilfellene var skjedd ganske nylig (case viii og xiii) og skal plantes snart, mens det siste dessverre har tatt over to år uten noen fremgang (case ix).

Etter å ha snakket med flere av dem som har ansvar for grøntsektor i kommunene, kan de fleste fortelle at de gjerne ønsker mer grønt i bymiljøet, men manglende finansiering fra politikerne hindrer dem i å realisere prosjekter. Og selv om trær offisielt verdsettes mens de eksisterer, blir de raskt glemt når de plutselig står i veien for utvikling.

- Bli trær verdsatt for de fordelene de bidrar med?

Det kan virke som trær verdesettes hovedsakelig for det visuelle. Selv om noen kjenner til trærns økosystemgoder, er det nok grøntsektorer i flere kommuner som skulle ønske

de kunne gjøre mer. Hadde beslutningstakerne sittet med større kunnskap om fordelene med store trær, kan det hende flere saker hadde endt annerledes.

- Hvordan er prosessen frem mot felling av trær?

Det er hovedsakelig to måter kommunene vedtar felling på:

Administrative vedtak og politiske vedtak.

Ved administrative vedtak er det etaten i kommunen med ansvar for grøntområder, vanligvis teknisk etat, som tar avgjørelsen. Noen kommuner har et eget skjema som skal fylles ut, og andre steder tas det bare kontakt direkte med ansvarlig etat. Privatpersoner kan sende inn klager på trær de mener bør fjernes eller beskjæres og etaten tar så en runde og vurderer om det er nødvendig å felle treet. Dersom kommunen ikke har egne arborister, blir det gjerne leid inn ekstern kompetanse. Alt for sjeldent blir beskjæring satt til side eller ikke vurdert som et alternativ til felling. Kun ved en av de undersøkte sakene blir treet beskåret, og da kun etter klage fra privatperson. Ved flere av sakene kunne fjerning av greiner vært et reelt alternativ, som kunne resultert i at mesteparten av treet kunne bli stående.

Noen kommuner, slik som Oslo, har ikke selv ansvar for alle trær innenfor sine grenser. Undervisningsbygg har blant annet ansvaret for trær i skolegårder, andre eksempler fra Oslo er Omsorgsbygg, Oslo KF og Eiendoms- og byfornyelsesetaten. Disse har ofte ikke samme kompetanse når det gjelder vegetasjon, og avgjørelser rundt felling blir da ofte tatt fra et rent bygningsteknisk grunnlag, og ikke ut i fra trærnes potensiale for området (pers. medd. Tore Næss).

Politisk vedtak om å fjerne et tre er sjeldenere, men kan være en konsekvens av en større plan. Dette er tilfellet ved Inndalsveien i Bergen, der en mengde trær måtte fjernes da kommunestyret gikk inn for å etablere bybanen (case ii). Saken ved Nygårdshaugen kan nesten tolkes som et vedtak om å fjerne et tre, men også her var det i forbindelse med byggeaktivitet, selv om det kun var midlertidige brakker (case i). I Sogndal kommune derimot ble det etter klager på avgjørelse til teknisk etat en politisk avgjørelse å ta vare på treet (case xi).

- Får trær en rettferdig dom?

Det enkle svaret er nei, men noen ganger tja.

Det er flere tilfeller hvor treet som blir vurdert av arborist og funnet være friskt, likevel blir kuttet ned. Slik som Nygårdshaugen (case i) og deler av alléen i Drøbak (case iii).

Det er også flere tilfeller hvor det hverken benyttes egne eller eksterne eksperter til å vurdere trær, slik som to saker i Sauda kommune (case viii og ix).

Det skal ikke mye til for at alle vurderinger av trærs visuelle betydning, bidrag til folks helse og økosystemtjenester settes til side når det er snakk om en mulig fare for personskade. Beslutningstakere burde i så måte ha større tiltro til treeksperter vurdering av treets tilstand, og i større grad følge deres anvisninger når det kommer til felling. Om de mener treet kan stå, med kanskje noen mindre beskjæringer, skal det ikke være nødvendig å fjerne hele treet.

2.

Tilstanden i Norge

Det kan virke som det i Norge er en generell oppfatning blant mange beslutningstakere at trær er en overflødig ressurs vi har mye av her i landet, og at noen trær fra eller til ikke har mye å si. Dette viser seg både gjennom deres praksis og mine samtaler med representanter fra kommuner. Utad kan politikere virke svært miljøbevisst, med løfter om "grønne gater" og planting av erstatningstre for hvert som felles, men i virkeligheten er det ofte tomme løfter.

I undersøkelsen "*Tree protection legislation in European cities*" kan det virke som store trær er bedre ivaretatt nedover i Europa (Schmied & Pillmann 2003). Byer har strengt vern av sine trær og lovene håndheves. Dette må sees i sammenheng med at av de 34 undersøkte byene, var det kun 25 som hadde sammenlignbare data. Av de resterende ni var det kun to som ikke hadde trevern overhodet og ni som ikke var direkte sammenlignbare. I to av disse, London og Dublin, finner en privat vern for å ta vare på trær. Av de to byene som ikke har vern, er Oslo den ene, og selv 11 år senere har de ikke fått på plass et kommunalt vern av sine trær.

I Oslo er det også et stort etterslep når det gjelder planting av erstatningstrær. Ring 2 som er tenkt som en grønn gate, har fått alle trærne felt grunnet skader fra salting (pers. medd. Tore Næss). Her har det ikke blitt plantet nye trær da kommunen mangler en effektiv måte å holde saltet unna plantekummene. Dette selv om byrådet har gått inn for å fase ut salting av kommunale veier (Bystyret 2012). Plan- og bygningsetaten forsøker å skape større bevissthet rundt trær og vegetasjon gjennom interne dokument som "*Bedre besyttelse av byens trær*" i håp om at dette vil være med å overbevise politkerne. Og i Stavanger har avdelingen "park og vei" satt i gang arbeidet med å kartlegge byens trær,

for på den måten å ha et bedre verktøy for å overtale politikerne til å bevilge midler til fornying (Larsen 2013).

Hele åtte av sakene redegjort for, viser en trend hvor trær blir kuttet ned av hensyn til sikkerhet for mennesker. Eller som tilfellet ved kirken i Sauda og prestegården i Selje, av hensyn til verna bygningsmasse (case ix og x). Selv om dette er en legitim grunn til å fjerne noen av trærne, var det i Selje også flere andre fine eksemplarer som ble fjernet som ikke utgjorde en risiko for de vernede bygningene.

Her ligger nok mye av skylden hos media, da folk lett blir skremt av oppslag om greinbrekk som kan skade mennesker. Trær som står trygt, er ikke en nyhetssak, og blir ikke skrevet om. Det vil være synd om vi beveger oss mot amerikaniserte tilstander hvor frykten for at noe galt kan skje, og konsekvensene av dette, skal legitimere fjerning av flotte gamle trær som gjerne viser seg å være helt friske og kunne stått i mange år til.

Også utskifting av trær i historiske områder er en grunn til bekymring, da det vil miste noe av sin identitet.

På Smestad (case vii) ble dunbjørk felt og erstattet med ornäsbjørk, en svensk variant av hengebjørk. Ornäsbjørka har en annen form og bladstruktur enn den norske, og vil gi et annet visuelt uttrykk. Dette kan selvsagt sies å være en fordel om en ønsker variasjon, men fra et miljøperspektiv vil en argumentere for å bruke norske arter mest mulig med tanke på biovern. Generelt kan en se en tendens hvor vanlig dunbjørk eller hengebjørk ble erstattet med andre arter etter felling. Dette ble av flere begrunnet med den store mengden pollen disse trærne produserer og hensyn til allergikere.

Når en først planter trær i Norge, er det ofte små trær som brukes. Undersøkelsen som tok for seg treetableringspraksisen i europeiske land, kunne vise til at Norge er blant de landene som planter de minste eksemplarene (Stephan et al. 2002).

Det kan være flere grunner til dette. Yngre eksemplar har en bedre tilpasningsevne enn større trær, og er rimeligere å anskaffe. Større eksemplar som graves opp for å plantes inn en annen plass vil få større del av rotsonen kuttet over og utsettes for mer stress, i motsetning til et lite tre som er lettere å transportere uten skade. På den andre siden vil det ta lang tid for dem å gjøre seg gjeldende i landskapet på samme måte som de store eksemplarene de erstatter.

3.

Å lære fra andre for utforming av vern

Det første som trengs er en detaljert kartlegging og systematisering over hvor mange og hvilken trær en by eller et tettsted har innenfor sine grenser. Berlin er en av byene i Europa med en fast systematisk kartlegging av sine treressurser innenfor en gitt sone, og en metode kan utarbeides på bakgrunn av deres erfaringer (Berlin municipality 2014). Selve registreringen i Berlin blir utført hvert femte år og gjøres med infrarød flyfotografering som komplementeres med manuelle registreringer på bakkenivå for å få en mer nøyaktig fremstilling. Gjennom å analysere endringer i fargenyansene og struktur til hver trekrone, danner de seg et bilde av hvordan det står til med hvert tre. I Berlin har en begrenset seg til å registrere de fire mest vanlige artene som er lind, lønn, hestekastanje og platan.

Trærne deles inn i kategoriene:

- Ingen synlig skade
- Noe til medium skadd
- Hardt skadd
- Veldig hardt skadd
- Døende eller uten løvverk

Under kartleggingen i Berlin i 2010 ble det observert en nedgang i trærns helse for de fleste kategorier, og kun et område kunne vise til bedre helse for sine gatetrær. Når det gjelder årsaken til denne nedgangen, er det ikke lett å peke på en spesifikk grunn, men en antar at en kombinasjon av gravearbeid, salting og påkjørsel kan være årsaken.

En annen by som har gjort mye for sine gatetrær de siste årene, og som vil fortsette med dette i tiden som kommer, er London. Før valget i 2008 lovt dagens ordfører, Boris Johnson, å plante 10 000 trær i løpet av sin første periode om han ble valgt (London municipality. 2014a). Aksjonen var slik en suksess at etter finansieringen av de første 10.000, ble det lovet finansiering av 10.000 nye trær frem til mars 2015. Prosjektet gjennomføres ved at private initiativtakere søker om støtte til å plante trær, da gjerne i et område med lite trær eller hvor det er påvist dårlig luftkvalitet. En oversikt over dette kan skaffes via kommunens hjemmesider (London municipality 2014b).

For å få støtte til dette prosjektet, har kommunen og ordføreren inngått samarbeid med flere offentlige etater samt private interesseorganisasjoner. Dette sørger for en bred

støtte fra publikum og gjør at de arbeider sammen mot et felles mål.

På tross av at London er kjent som en by med mange flotte parker og trær, finnes det ingen offisiell database over alle trær som er å finne innen byens grenser. Dette vil representanter fra "Forest commission England" sammen med frivillige prøve å bøte på sommeren 2014. Planen er å kartlegge alle trær, ved å dele inn London i over 700 ruter (Interactive 2014). Selv om det ikke ekisterer noen komplett database enda, har de folkevalgte innsett nytten av en grønn by. Når ordføreren bruker valgløfter om treplanting og faktisk gjennomfører, viser det vilje til å snu en trend der vegetasjon ofte må vike når det kommer til byutvikling.

4.

Muligheter i Norge

I Norge ble IR-kamera (infrarød) tatt i bruk i flyfotografering i 2013. Dette blir utført årlig av Kartverket med en rulleringstid på 5-10 år, litt lengre for rurale strøk og mindre for urbane strøk (Forskning.no 2014). Foreløpig har ikke kommuner i Norge bestilt sine egne kartdatasett med IR-fotografering for kartlegging av sine grøntareal. Forskere innen bevaring av naturområder ser imidlertid på dette som en stor mulighet for lettere å kunne kartlegge verdifulle områder uten å måtte ty til lange tidkrevende befaringer til området. Undersøkelser fra Skog og Landskap viser at IR-foto ikke kan brukes til små felt for å skille mellom høy og lav biodiversitet på åkerlandskap, men for kartlegging av større vegetasjon er det en god kilde til data (Forskning.no 2014). I 2013 ble totalt 94 000 km² fotografert i Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane, Oppland, Trøndelag, Nordland og mindre områder i Troms (Kartverket 2014).

Kanskje vil kommunene i fremtiden se verdien av dette, og ta det i bruk i kombinasjon med manuell registrering. Når en først har opparbeidet en komplett database over vegetasjon manuelt, og koblet dette sammen med IR-fotografier tatt samme år, vil en i fremtiden bedre kunne kontrollere hele vegetasjonsmassen. Ved hjelp av IR-flyfotografering og mindre kontrollbefaringer på bakkenivå, opparbeider man seg en oversikt over hvordan det står til med vegetasjonen.

Når det gjelder manuell registrering av trær, har allerede Statens vegvesen gjort en stor jobb med å registrere alléer langs veier i Oslo, Østfold, Vestfold, Akershus og Sør Trøndelag (Vegvesen 2013). Dette er data kommuner kan ta med seg videre og bygge på i registreringen av sine egne trær.

Offentlig lovverk

Et tiltak vil være å utarbeide en tematisk kommunedelplan (ex. grøntplan) som tar for seg ikke bare grupper av trevegetasjon, men også enkeltindivid av store trær.

I dagens lovverk brukes det gjerne vag ordlyd som åpner for tolkning, slik som *"trær innen planområdet skal, så langt det lar seg gjøre, forsøkes bevares"*.

Bruk av paragrafer med mer konkret ordlyd, slik som *"alle trær innenfor byggesonen med en størrelse ≥ 90 cm omkrets, målt en meter over terreng, skal bevares såfremt sykdom eller skade på treet ikke tillater dette"* supplert med en paragraf om at trær skal sikres tilstrekkelig under konstruksjonsperioden, vil gi et signal om at trær ønskes vernet og at utbyggere ikke alltid vil få viljen sin.

Hva trengs?

Bør vi få en handlingsplan utarbeidet av Klima- og miljødepartementet for bevaringen av store trær? Kan vi nøye oss med mindre endringer i lovverket på kommunenivå?

Eller er alt som trengs en holdningsendring blant norske kommuner?

En handlingsplan vil være vanskelig å utarbeide med tanke på den vage definisjonen "stort urbant tre". Lovverket sier en ikke kan utarbeide handlingsplaner for arter som ikke forekommer naturlig i den norske fauna, noe flere store trær i byene vil være (Naturmangfoldloven). Unntak kan kanskje implementeres og dispensasjoner kan gis til store individ av betydning, men dette kan vise seg å bli vanskelig og kontroversielle avgjørelser hvis en går inn og verner trær som andre steder i landet kanskje sees på som en trussel.

Det ideelle hadde vært en lovpålagt holdningsendring på kommunalt nivå, hvor beslutningstakerne innser hvor viktige trær er, og at de kan gjøre noe for å rette på det. På den måten slipper lokalpolitikere nye lover tvunget ned over hodet fra høyere hold, samtidig som de kan vise seg frem og si: *"Dette skal vi få til, dette skal vi fikse, så kan Stortinget ta seg av andre ting"*.

Dette er ønsketenkning, det vil ikke skje en drastisk holdningsendring over natten i dagens kommunenorge, og konseptet med lovpålagt holdningsendring finnes ikke. Det som kan gjøres er å bedre formidle til beslutningstakerne viktigheten av å ta vare på vegetasjonen vi har rundt oss til daglig.

De folkevalgte kan ofte fremstå som belærende og moraliserende, men ofte holde seg selv for god til å følge egne eksempler. Klima- og miljødepartementets NOU fra 2013 *"Naturens goder – om verdier av økosystemtjenester"* burde i så måte være obligatorisk lesing for de folkevalgte (Klima - og Miljøverndepartementet 2013). Selv om dokumentet er på 400 sider, kan sammendraget på 14 sider gi en god innføring i hvorfor de bør prioritere naturen bedre enn hva tilfellet er i dag.

Resultatene er der, vegetasjon i byer er positivt omtrent samme hvordan du ser på det, men måten trær behandles i dagens norske byer går derimot lite overens med hva de bidrar med. Resultatet fra utallige vitenskapelige undersøkelser viser at kommuner ikke taper på å ta vare på trær. Verdien av sluttproduktet vil i mange tilfeller øke ved vern av trær, der en hopper over etableringsfasen med små eksemplar og går rett til de store fullvoksne trærne. Dette gir ikke bare en visuell fordel for de som bor der, men også for utbyggere og kommune.

Når et tre bruker 100 år for å etablere og vokse seg stort, hvorfor skal friske eksemplar hugges ned i løpet av noen minutter?

Kilder

Vedlegg

Litteraturliste

- Anderson, L. M. & Cordell, H. K. (1988). INFLUENCE OF TREES ON RESIDENTIAL PROPERTY-VALUES IN ATHENS, GEORGIA (USA) - A SURVEY BASED ON ACTUAL SALES PRICES. *Landscape and Urban Planning*, 15 (1-2): 153-164.
- Armson, D., Stringer, P. & Ennos, A. R. (2012). The effect of tree shade and grass on surface and globe temperatures in an urban area. *Urban Forestry & Urban Greening*, 11 (3): 245-255.
- Berstad, Å.-B. (2011). Prestegardshagen ved Seljesanden : hageanlegget ved Selje prestegard – fortid, notid og framtid. 128 s.
- Bolund, P. & Hunhammar, S. (1999). Ecosystem services in urban areas. *Ecological Economics*, 29 (2): 293-301.
- Bowler, D. E., Buyung-Ali, L., Knight, T. M. & Pullin, A. S. (2010). Urban greening to cool towns and cities: A systematic review of the empirical evidence. *Landscape and Urban Planning*, 97 (3): 147-155.
- Branas, C. C., Cheney, R. A., MacDonald, J. M., Tam, V. W., Jackson, T. D. & Ten Have, T. R. (2011). A Difference-in-Differences Analysis of Health, Safety, and Greening Vacant Urban Space. *American Journal of Epidemiology*, 174 (11): 1296-1306.
- Bybanen. (2014). *Utmerkelser / Bybanen AS*. Tilgjengelig fra: <http://www.bybanen.no/utmerkelser-2/> (lest 06.05.2014).
- Bymiljøetaten. (2013). *Tre trær må fjernes i Smestad-aksen - Bymiljøetaten - Oslo kommune*. Tilgjengelig fra: http://www.bymiljoetaten.oslo.kommune.no/natur/planter_og_bloemster/trar_i_byen/article262213-56541.html (lest 18.02).
- Bystyret, Oslo kommune. (2012). Forhandlinger i Oslo bystyres møte - onsdag 13. juni 2012.
- Cecil C. Konijnendijk, M. A., Anders Busse Nielsen, Sreetheran Maruthaveeran. (2013). Benefits of Urban Parks - A systematic review. 68.
- Dam-Nilsen, B. (2011). *Selje prestegard*. Tilgjengelig fra: <http://www.fylkesarkiv.no/kl/detalj/?id=336> (lest 21.05.2014).
- Direktoratet for naturforvaltning (2007). *Kartlegging av naturtyper - verdisetting av biologisk mangfold*. Tilgjengelig fra: <http://www.miljodirektoratet.no/no/Publikasjoner/Publikasjoner-fra-DirNat/DN-handboker/Kartlegging-av-naturtyper---verdisetting-av-biologisk-mangfold/> (lest 28.04.2014).
- Direktoratet for naturforvaltning (2011). *Handlingsplan for utvalgt naturtype hule eiker*. Tilgjengelig fra: <http://www.miljodirektoratet.no/no/Publikasjoner/Publikasjoner-fra-DirNat/DN-rapporter/Handlingsplan-for-utvalgt-naturtype-hule-eiker/> (lest 19.05.2014).

- Direktoratet for naturforvaltning (2011). Handlingsplan for kalklindeskog.
- Dr. Cecil Konijnendijk, D. K. N., Dr. Thomas Randrup, Dr. Jasper Schipperijn. (2005).
Urban Forests and Trees - Springer.
- Forskning.no. (2014). *Ser biodiversitet fra oven*. Tilgjengelig fra: <http://www.forskning.no/artikler/2013/august/365470>.
- Gederaas, L., Loennechen Moen, T., Skjelseth, S. & Larsen, L.-K. (2012). Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste: Artsdatabanken Trondheim.
- Grepperud, H. (2012). *TRÆR TIL BESVÆR En undersøkelse av hvordan grannelova §§ 2 og 3 blir anvendt i rettspraksis ved konflikter om trær*. . Munin: Universitetet i Tromsø, Det juridiske fakultet. 48 s.
- Hessners, G. (2007). *Rettslig beskyttelse for trær*.
- Interactive, H. B. (2014). *London tree mapping exercise "has one chance to get it right", tree officers told* | Horticulture Week. Tilgjengelig fra: <http://www.hortweek.com/Arboriculture/article/1229520/London-tree-mapping-exercise-has-once-chance-right-tree-officers-told/>.
- Jensen, A.-B. (2011). *Oslos grønne aveny*. Byggindustrien. Tilgjengelig fra: <http://www.dronninga-landskap.com/2011.08.25%20Byggeindustrien.pdf> (lest 21.05.2014).
- Juel, K. (2011). *Seiglivete klasseskiller i Sauda*. Forskning.no. Tilgjengelig fra: <http://www.forskning.no/artikler/2011/mars/283591> (lest 21.05.2014).
- Kartverket. (2014). *Nasjonalt program for omløpsfotografering* | Kartverket: 06.12.2013. Tilgjengelig fra: <http://www.kartverket.no/Kart/Flyfoto/Nasjonalt-program-for-omlopsfotografering/>.
- Kleerekoper, L., van Esch, M. & Salcedo, T. B. (2012). How to make a city climate-proof, addressing the urban heat island effect. *Resources Conservation and Recycling*, 64: 30-38.
- Klima - og Miljøverndepartementet, K.-o. (2013). Naturens goder – om verdier av økosystemtjenester.
- Kosbergs. ark. A/S (2011). *Molde videregående skole utviklingsplan*. Tilgjengelig fra: <http://mrfylke.no/content/download/72255/447846/file/Molde+vgs+utv.plan.pdf> (lest 20.05.2014).
- Kuo, F. E. & Sullivan, W. C. (2001). Environment and crime in the inner city - Does vegetation reduce crime? *Environment and Behavior*, 33 (3): 343-367.
- Larsen, A.-E. M. (2013). Årsprogram park og vei 2013 - Stavanger kommune.
- Loss of trees increases stormwater runoff in Atlanta. (1997). *Water-Engineering & Management*, 144 (10): 6-6.
- Miljødirektoratet. (2013). *Handlingsplaner for kulturmarkstyper*. FM-samling, Oppdal.

- Municipality, Berlin. (2014). *The status of Berlin's street trees (vitality) / Senate Department for Urban Development and the Environment - Berlin*. Tilgjengelig fra: <http://www.stadtentwicklung.berlin.de/umwelt/stadtgruen/stadtbaeume/en/vitalitaet/>.
- Municipality London. (2014a). *The Mayor's Street Tree Initiative*. Tilgjengelig fra: <http://www.london.gov.uk/priorities/environment/greening-london/re-leaf/mayors-street-tree-initiative>.
- Municipality London. (2014b). *The Mayor's Street Tree Initiative map*. Tilgjengelig fra: <http://www.london.gov.uk/priorities/environment/greening-london/re-leaf/mayors-street-tree-initiative/street-tree-map>.
- Naturforvaltning, D. f. (2011). Faggrunnlag for Høstingsskoger i Norge.
- Oslo kommune (2012). *Bedre beskyttelse av byens trær*. Upublisert manuskript.
- Riksantikvaren. (2014a). Askeladden.
- Riksantikvaren. (2014b). *NB!-registeret*. Tilgjengelig fra: http://nb.ra.no/nb/om_nb.jsf (lest 04.03.2014).
- Roadtraffic-technology. (2014). *M30 Madrid Calle 30 Project, Madrid - Road Traffic Technology*. Tilgjengelig fra: http://www.roadtraffic-technology.com/projects/m30_madrid/.
- Sabima. (2013). *Tre av fire verdifulle naturområder er ikke kartlagt å" SABIMA*. Tilgjengelig fra: <http://sabima.no/verdifulle-naturomrader-tre-av-fire-er-ikke-kartlagt> (lest 28.04.2014).
- Schmied, A. & Pillmann, W. (2003). Tree protection legislation in European cities.
- Solfjeld, E. (2006). Bevaring og sikring av trær ved bygge- og anleggsarbeider. *Park og anlegg* (3).
- SSB. (2014). KOSTRA - SSB. Tilgjengelig fra: <http://www.ssb.no/offentlig-sektor/kostra> (lest 10.06.2014).
- Stange, R. (2010). *Grønn urbanisme*. Tilgjengelig fra: <http://www.dronninga-landskap.com/presse/Gronn%20urbanisme.pdf> (lest 21.05).
- Stephan, P., Jones, N., Garcia-Martin, G., Garcia-Valdecantos, J. L., Rivière, L. M., Vidal-Beaudet, L., Bodson, M. & Randrup, T. B. (2002). Tree establishment practice in towns and cities – Results from a European survey. 1 (2): 83–96.
- TDAG. (2010). *No trees no future*. Tilgjengelig fra: http://www.tdag.org.uk/uploads/4/2/8/0/4280686/no_trees_no_future2.pdf (lest 22.05.2014).
- TDAG. (2012). *Trees in the townscape – a guide for decision makers*. Tilgjengelig fra: http://www.tdag.org.uk/uploads/4/2/8/0/4280686/tdag_trees-in-the-townscape-november2012.pdf (lest 22.05.2014).

- TDAG. (2014). *About TDAG*. Tilgjengelig fra: <http://www.tdag.org.uk/about-tdag.html>.
- Treets venner. (2014). *Treets Venner - Om oss*. Tilgjengelig fra: http://treetsvenner.no/2_OmOss.html (lest 30.05.2014).
- TreStykker. (2013). *TreStykker 2013 / TreStykker*. Tilgjengelig fra: <http://www.trestykker.com/category/trestykker2013/> (lest 05.05.2014).
- Vegard Gundersena, L. H. F., Irja Löfströmc, Bruno Bilde Jørgensend, Jan Falcke, Bernt-Håvard Øyena. (2005). Urban woodland management – The case of 13 major Nordic cities. 3 (Issues 3–4): 189–202.
- Vegvesen. (2012). *Vakre vegers pris 2012: Bybanen i Bergen - vegvesen.no*. Tilgjengelig fra: <http://www.vegvesen.no/Fag/Fokusomrader/Miljo+og+omgivelser/Arkitektur+og+landskap/Vakre+vegers+pris/Vakre+vegers+pris+2012/Bybanen+i+Bergen/vakre-vegers-pris-2012-bybanen-i-bergen> (lest 06.05.2014).
- Vegvesen. (2013). *Alleer langs riks- og fylkesveger*. Tilgjengelig fra: <http://www.vegvesen.no/Fag/Fokusomrader/Miljo+og+omgivelser/Arkitektur+og+landskap/Alleer> (lest 2014).

Dommer

LA-2008-139232

Lover

Lovdata - Lov om burettslag (burettslagslova)

Lovdata - Lov om tomtefeste

Lovdata - Lov um særlege råderettar over framand eigedom [servituttlova]

Lovdata - Lov om rettshøve mellom grannar (grannelova)

Lovdata - Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven)

Lovdata - Lov om kulturminner [kulturminneloven]

Lovdata - Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven)

Alle hentet fra www.lovdato.no

Vedlegg

Kontaktperson: Harald Bratseth - Bergen kommune

Nr. 1

Felling av trær i bymiljø - Bergen Johanneskirken

Kort om situasjonen: Ved Johanneskirken – området skulle benyttes til midlertidig brakkerigg(skolebygg) i de 3 årene som går til Møhlenpris skole er oppgradert.

Type tre: Kastanje

Treets størrelse: maksimalt.

Treets alder: Ca.100 år.

Hadde de sykdom/ikke sykdom: Generelt har de fleste eldre trær skader eller sykdommer, også dette, men langt fra den grad som tilsier at det måtte felles.

Plassering i landskapet: I parkområde, tett ved kirken

Forhold til naboer: Treet var ansett som identitesskapende og et positivt element.

Hvem ønsket det fjernet: Ingen ønsket i utgangspunktet å fjerne treet, men grunnet omfanget av brakkeriggen ville treet ikke kunne bevares.

Hvem tok avgjørelsen: Byråden

Ble treet vurdert av arborist/trepleier: Ja, treet var grundig vurdert av sertifiserte trepleiere.

Ble andre berørte parter informert: Ja, «alle» var informert, bla. gjennom mediaoppslag og facebook.

Ble det evt. konflikt/diskusjon: Sterke følelser i sving

Hvem utførte jobben: Mike Hill - Tredoktoren

Ble det plantet erstatningstre: Kanskje på et senere tidspunkt.

Nr.2

Kontaktperson: Harald Bratseth - Bergen kommune

Felling av trær i bymiljø - Bergen Inndalsveien

Kort om situasjonen: Bygging av Bybanen 1 etappe -Inndalsveien

Type tre: Svensk asal

Treets størrelse: Maksimal

Treets alder: ca 100 år.

Hadde de sykdom/ikke sykdom: Mye hulråte i stamme ved basis, men ytre sett i fin form.

Plassering i landskapet: Trerekke langs innfartsvei

Forhold til naboer: Avklart

Hvem ønsket det fjernet: Nødvendig i forhold til etablering av Bybanen

Hvem tok avgjørelsen: Egentlig var dette et politisk valg da bybanetrasèen ble bestemt
Ble treet vurdert av arborist/trepleier: Ja

Ble andre berørte parter informert: Ikke direkte, men som en del av nabovarsel og uttalelser fra fagetater.

Ble det evt. konflikt/diskusjon: Ikke det jeg kjenner til.

Hvem utførte jobben. Underentreprenører for utbygging av Bybanen

Ble det plantet erstatningstre: .Ja

Kontaktperson: Harald Bratseth - Bergen kommune

Nr.3

Generelle bemerkninger

Felling av trær i bymiljø er ofte begrunnet med enten risiko, anleggsarbeid eller sjenanse/skade for naboer.

Risiko: Tilfeller hvor treets tilstand, helning, størrelse innebærer stor risiko for at det kan velte eller oppstå brekkasjer som igjen kan føre til skader på mennesker, biler eller installasjoner.

Anleggsarbeid: Ved gravearbeid og omlegging av eksisterende rør/kabeltrasser fører dette ofte til at træs rotsystem blir avgravd og dette igjen fører til ustabile trær og fare for råteinngang i røtter. Dette er kanskje den hyppigste årsak til at trær fjernes.

Naboer: Dersom treets høyde og avstand medfører at Grannelovens forutsetninger blir vist til kan naboer til trær forlange de fjernet.

Trær generelt har i Norge lite rettsvern. Dette i motsetning til f.eks. England, Tyskland. Trær kan «vernes» i form av reguleringsbestemmelser i reguleringsplan eller ved at reg. plan angir hensynssoner i forhold til trær.

I offentlig forvaltning er gjerne trær «tapere» eller ansett som ikke bevaringsverdig i forhold til tekniske tiltak som vegbygging, fjernvarmetrasèer, sykkelstier, større bygg osv. En opplever tidvis at trær fjernes som konsekvens av godkjente tillatelser uten at trærne er spesielt synliggjort i en prosess.

I forhold til boliger er i de aller fleste tilfeller er store trær vurdert som uønsket (redsel for rotvelt, utsikt, sol, lys, løv, tv-signal osv.)

I tillegg til direkte felling av trær, er feilaktig beskjæring av trær svært utbredt. Topping og feilaktige beskjæringsnitt, samt rotkutting, fører til råteinngang og evt. på sikt avgang av trær.

Kontaktperson: Bjørn Edholm - Frogn kommune

Felling av trær i bymiljø

Kort om situasjonen: Alle trær som felles i bymiljøet godkjennes politisk. Nesten uten unntak er det snakk om sykdom eller skader.

Type tre: For det meste er det Lind (Pall ida Lind)

Treets størrelse: Det varier men snittet ligger på trær mellom 40 og 80 år, ca 6- 8 meter. Styving av trær er vanlig i bymiljø.

Treets alder: Trærne i alléen var ca 80 år.

Hadde de sykdom/ikke sykdom: Råte og sykdom. Med store kroner sprekker treet lett og får råte. Derfor forsøker vi med styving av kronen.

Plassering i landskapet: Mest i form av en alle. Men også enkeltvis. I tillegg har vi en park.

Forhold til naboer: Alle klager hvis det felles noe.

Hvem ønsket det fjernet: Kommunen ved skader/ råte.

Hvem tok avgjørelsen: Politisk ved større inngrep.

Ble treet vurdert av arborist /tre pleier: Ja.

Ble andre berørte parter informert: Ja.

Ble det evt. konflikt/diskusjon: Ved fjerning av en hel Allé.

Hvem utførte jobben: Kommunen

Ble det plantet erstatningstre: Ja

Kontaktperson: Ervin Johan Berge Beheim - Leikanger kommune

Nr.5

Felling av trær i bymiljø

Kort om situasjonen:Greiner fall ned og kunna skade barn og voksne i barnehage

Type tre:Alm

Treets størrelse:ca 1 meter diameter i botn

Treets alder: ca.100 år

Hadde de sykdom/ikke sykdom:Nei

Plassering i landskapet:Nær riksveg, nær husvegg, i barnehageområdet

Forhold til naboer: Gode

Hvem ønsket det fjernet:Barnehage

Hvem tok avgjørelsen:Administrasjon i kommunen

Ble treet vurdert av arborist/trepleier:Nei

Ble andre berørte parter informert:Ingen

Ble det evt. konflikt/diskusjon:Diskusjon i ettertid

Hvem utførte jobben:Systrond Gartneri

Ble det plantet erstatningstre:Nei

Kontaktperson: Roald Larsen - Mandal kommune

Nr.6

Felling av trær i bymiljø

Kort om situasjonen: Stort løvtre i ytterkant av en gammel hage. Kommunal eiendom.

Type tre: Spisslønn

Treets størrelse: Ca 2m i omkrets bh.

Treets alder: Mer enn 100år

Hadde de sykdom/ikke sykdom: Råteskader etter tidligere uvettig beskjæring.

Plassering i landskapet: God plassering.i gammel hage. Markerer tidligere elvebredd.

Forhold til naboer: Krona er nærme, ca 3-4 meter, veranda på et nyere bygg.

Hvem ønsket det fjernet: Eier av veranda

Hvem tok avgjørelsen: Undertegnede

Ble treet vurdert av arborist/trepleier: Ja

Ble andre berørte parter informert: Nei

Ble det evt. konflikt/diskusjon: Nei

Hvem utførte jobben: Undertegnede med ekstra manskaper.

Ble det plantet erstatningstre: Nei

Dette var lite problematisk da råteskadene var så store at treet hadde få år igjen før det ville utgjøre en risiko for omgivelsene.

Kontaktperson: Knut Larsen - Molde kommune

Nr.7

Felling av trær i bymiljø

Kort om situasjonen: det er en planlagt utbygging av skolen mot øst

Type tre: 2 stk Fagus sylvatica "Atropunicea" Bøk ,blodbøk

Treets størrelse: ca 20 m

Treets alder: ca 100 år

Hadde de sykdom/ikke sykdom: nei

Plassering i landskapet: eksponert ved Molde videregående skole

Forhold til naboer: kan gi litt dårlig utsikt

Hvem ønsket det fjernet: skoleledelsen

Hvem tok avgjørelsen: skoleledelsen /M & R fylke

Ble treet vurdert av arborist/trepleier: tror ikke det

Ble andre berørte parter informert: ikke hva jeg vet

Ble det evt. konflikt/diskusjon:

Hvem utførte jobben: Skolens lærere

Ble det plantet erstatningstre: nei

Nr.8

Kontaktperson: Anders Skårer - Sauda kommune

Felling av trær i bymiljø

Kort om situasjonen: Felling av eldre bjørketrær i allé langs kirken.

Type tre: Bjørk

Treets størrelse: 6-10 meter høyde

Treets alder: 80-100 år

Hadde de sykdom/ikke sykdom: noen med synlig råte, andre med dårlig topp

Plassering i landskapet: langs steinmur mot kirkegården, dobbel allé

Forhold til naboer: kommunalt areal mot kirkegård og kommunal vei.

Hvem ønsket det fjernet: kommunen, vedlikehold av muren var vanskelig. Skader og utrasing av muren.

Hvem tok avgjørelsen: Kommunalsjef teknisk i samråd med kommune gartneren.

Ble treet vurdert av arborist/trepleier: Nei

Ble andre berørte parter informert: Nei

Ble det evt. konflikt/diskusjon: Fylkeskommunen ved kulturetaten ønsker reetablert trærne. Noen personer i lokalmiljøet syntes det var en dårlig løsning å felle disse trærne.

Hvem utførte jobben: Kommunen ved lokal entreprenør.

Ble det plantet erstatningstre: Ikke foreløpig, er i dialog med Fylket for å omgjøre 2 rekker til 1. Deretter skal det plantes trær.

Kontaktperson: Anders Skårer - Sauda kommune

Nr.9

Felling av trær i bymiljø

Kort om situasjonen: Felling av eldre bjørketrær langs gate i Åbøbyen. (ved Klubben)

Type tre: Bjørk

Treets størrelse: 6-10 meter høyde

Treets alder: 80-100 år

Hadde de sykdom/ikke sykdom: noen med synlig råte, andre med dårlig topp

Plassering i landskapet: Ensidig allé langs veg i Åbøbyen (innenfor verneområdet)

Forhold til naboer: Naboene er fornøyd med at trærne er fjernet, de var store og tok en del utsikt. Tett på hus, noe som gir sine plager.

Hvem ønsket det fjernet: kommunen, trærne begynte å bli en risiko. Store gamle bjørketrær er usikre.

Hvem tok avgjørelsen: Kommunalsjef teknisk i samråd med kommune gartneren.

Ble treet vurdert av arborist/trepleier: Nei

Ble andre berørte parter informert: Nei

Ble det evt. konflikt/diskusjon: Fylkeskommunen ved kulturetaten ønsker reetablert trærne. Noen personer i lokalmiljøet syntes det var en dårlig løsning å felle disse trærne.

Hvem utførte jobben: Kommunen ved lokal entreprenør.

Ble det plantet erstatningstre: Ikke foreløpig, er i dialog med Fylket angående antall, plassering og mulig omgjøring til annen type enn bjørk.

Felling av trær i bymiljø

Kort om situasjonen:

Selje prestegård med freda bygninger

Det er ikke bymiljø, men et tettsted.

For å kunne ta vare på eldhuset som er freda måtte to løv trær fjernes da røttene hadde vokst under huset og laget grunnen for gruen inne svært ustabil.

Bygningene på Selje prestegård er freda, hagen er ikke freda.

I tillegg stod det et furutre med vinkel inn over den gamle skolestua som er freda.

Denne ble bestemt fjernet for å sikre bygget. Det ble fjernet et stort bjørketre som truet hovedhuset da det stod svært nær boligen med fare for trefall og sprenging av grunnmur.

Treet var ikke planta, med resultat av tilfeldig spiring.

En del av de øvrige trær på eiendommen er skjært ned til 1/3 størrelse for ikke å kunne skade bygningene. Noen trær er pleiet.

Type tre:

Furu og ask

Treets størrelse:

8 – 10 meter

Treets alder:

Ikkje kjent, trea var ikke planta, kom fra tilfeldig spiring av frø i bakken.

Hadde de sykdom/ikke sykdom:

Noen uten sykdom, andre med store råteskader.

Plassering i landskapet:

Tilfeldig, etter spiring av frø i bakken.

Forhold til naboer:

Både felte og beskjærte tre var til hinder for Selje kommune sitt vedlikehold av fortau og vei. Det medførte fare for fotgjenger å gå under trærne. Trærne var til hinder for sikt og parkering av busser.

Hvem ønsket det fjernet:

Grunnleiger Opplysningsvesenets fond, Sogn og Fjordane kulturavdeling, Selje kommune.

Hvem tok avgjørelsen:

Grunnleiger Opplysningsvesenets fond, Sogn og Fjordane kulturavdeling og Selje kommune.

Ble treet vurdert av arborist/trepleier:

Ja

Ble andre berørte parter informert:

Alle berørte parter blei informert.

Ble det evt. konflikt/diskusjon:

Nei

Hvem utførte jobben:

Firma som har rammeavtale med Opplysningsvesenets fond.

Ble det plantet erstatningstre:

Nei, ny beplantning vil bli til belastning for bygningene.

Og til hinder for Selje kommune, bruk av vei og fortau.

28.02.2014

Opplysningsvesenets fond

Hildur A Kuld

Rådgiver prestegårdsinspektør

Kontaktperson: Kristian Karlsen - Sogndal kommune

Nr.11

Felling av trær i bymiljø

Kort om situasjonen: Ask ved kommunalt avløpsanlegg på Kaupanger. Treet er ikke som en del av et bymiljø. Pga. greiner som har falt ned på veg og eiendom, ble det etter en HMS-vurdering besluttet å felle treet.

Type tre: Ask

Treets størrelse: usikker, men om lag 1,5 meter i diameter nederst

Treets alder: usikker, relativt gammel

Hadde de sykdom/ikke sykdom: en del råte i treet

Plassering i landskapet: se første del

Forhold til naboer: det har vært klager fra flere naboer på fare for greiner som skal treffe folk og utstyr

Hvem ønsket det fjernet: Etter en intern HMS-runde vart det vedtatt at treet skulle felles

Hvem tok avgjørelsen: tenesteleder kommunalteknikk Sogndal kommune

Ble treet vurdert av arborist/trepleier: nei

Ble andre berørte parter informert: Reguleringsplan, verneplan og plan- og bygningsloven ble vurdert før beslutning ble tatt.

Ble det evt. konflikt/diskusjon: ikke før etter at arbeidet ble startet

Hvem utførte jobben: Lokal entreprenør

Ble det plantet erstatningstre:

Hvorfor ble ikke treet felt: Treet ble beskåret, og det er no ikke fare for liv og helse. Etter politisk diskusjon ble det vedtatt at treet skal få stå inntil videre.

Kontaktperson: Jan Røising - Trondheim kommune

Nr.12

Felling av trær i bymiljø – Trondheim Jan Røising

Hesteanjealé i Munkegata.

3 trær er fjernet og omfattende beskjæring på 7-8 flere.

Har flere opprinnelige og noe som er en 30-40 år gamle.

Kort om situasjonen: Grunnet egenskapene til hestekastanjen med at de brekker greiner brått og uten forvarsel og sprekkdannelser grunnet klima. Da den er blitt dratt lengre nord enn den egentlig skal tåle.

Bred gate, paradegate og bussholdeplass og fortau. Var tidligere plantet poppler.

Type tre: Hestekastanje. *Aesculus hippocastanum*

Treets størrelse: 15-17 meter høy. 12-15 meter krone. 1.2 meter diameter

Treets alder: Mellom 90-100 år.

Hadde de sykdom/ikke sykdom: Ingen sykdom, men fysiske grunner som inngrodd bark og spisse grenvinkler.

Sopp og råte. Lange greiner med spisse vinkler som har lettere for å brette.

Plassering i landskapet: Alé i paradegate.

Forhold til naboer: Har ikke vært noen reaksjoner når de ble kuttet ned. Har gått ut og varslet at de skulle fjernes. Til byantikvar og folk.

Dette på tross av at de er mer sentrale

Hvem ønsket det fjernet: Kommunen ønsket det fjernet grunnet sikkerhjet. Flere tilfeller der større greiner har knukket og truffet fortau

Hvem tok avgjørelsen: Trondheim bydrift

Ble treet vurdert av arborist/trepleier: Trærne ble vurdert av flere arborister med samme konklusjon om felling.

Ble andre berørte parter informert: Rotsystemet har gått i avløpssystemet i gaten. Får ikke grave uten videre for å skifte ledningsnett som er fra 1800-tallet.

Ble det evt. konflikt/diskusjon:

Hvem utførte jobben: Trondheim bymiljø.

Ble det plantet erstatningstre: Det ble ikke plantet noen nye trær. Og vet ikke når det blir nye, eller om det blir samme trær. Grunnet en ny sykdom oppdaget på hestekastanje.

Kontaktperson: Jan Røising - Trondheim kommune

Nr.13

Felling av trær i bymiljø

Sommereik

Kort om situasjonen: Skulle fjerne greiner med ein vanlig beskjæringsjobb, og oppdaget sprekkedannelse i krona. Den var i ferd med å revne. Varslet en arborist og nærliggende beborere.

Noen arkitekter og andre fagfolk vurderte den til frisk nok til å kunne stå.

Det var en frisk eik, som omfattet av naturmangfoldloven.

Skadene var så omfattende at den måtte ned.

Type tre: Quercus robur

Treets størrelse: 22meter høy 10-12 meter krone. Stamme omkrets 1.2meter

Treets alder: ca 140 år

Hadde de sykdom/ikke sykdom: Ingen sykdom, men fysisk skade. Eik hører ikke hjemme i Trøndelag, og hardere klima har kanskje ført til inngrodd bark og sprekkdannelse nedover stammen

Plassering i landskapet: Stod i eit gatekryss, mellom gate og fortau. Mindre enn 3 meter fra en skole. Avgjørende

Forhold til naboer: NRK, TV2, radio og lokalaviser ble gjort oppmerksom på dette fra naboer.

Naboer ble varslet på forhånd.

Velforening støttet kommunen, enkeltindivider støttet det ikke.

Hvem ønsket det fjernet: Ingen ønsket det fjernet, men pga. Rissokoen tok kommunen avgjøreslen.

Hvem tok avgjørelsen:

Ble treet vurdert av arborist/trepleier: Ble vurdert av arborister, Erik Solfjell (arbor konsult,) kom opp fra Oslo for å vurdere treet. Flere arborister vurderte treet til samme skjebne.

Ble andre berørte parter informert: Nabo, vellforening, miljøavdeling i kommune og fylkesmannens miljøavdeling.

Ble løftet som en sak til landbrukdepartementet grunnet naturtyper.

Gjelder i artens naturlige utbredelses område, og Trøndelag er ikke naturlig område for Sommereik.

Departementet kunne ikke gi klart svar på dette.

Ble det evt. konflikt/diskusjon: Ja, meget. Flere møter med parter og egne informasjonsmøter.

Hvem utførte jobben: Kommunen ved trondheim bydrift.

Ble det plantet erstatningstre: Freset stubben i høst 2013. Det skal plantes.

Telefonintervju - Tore Næss - Oslo kommune - 18.02.2014

Nr. 14

Oslo kommune har ikke én felles forvalter av bytrær. De forskjellige virksomhetene forvalter hver sine trær, og har ofte ikke kompetanse til å vurdere trærnes helse og tilstand.

Eksempler på forskjellige forvaltere i Oslo kommune: Undervisningsbygg Oslo KF, Omsorgsbygg, Oslo KF og Eiendoms- og byfornyelsesetaten.

Smestad-aksen

Plantet ca. 1930 og strekker seg fra Smestadkrysset til Bernhard Herres vei.

Etter klage fra naboer og svekkelser i trærne grunnet råte, sprekkedannelse eller delte stammer ble 3 bjørketrær fjernet høst 2013. Trærne ble vurdert av en arborist, og de ble funnet for ustabile og utgjorde en for høy risiko til å beholdes i anlegget.

Før fjerning ble Byantikvaren kontaktet i forbindelse med planting av erstatningstrær. Opprinnelig art var *Betula pendula*, men grunnet allergiplager som må tas hensyn til i hht. regelverk om universell utforming, var det ønskelig å plante ut *Betula pendula* 'Dalecarlica' E, som er en steril variant.

Aksept ble gitt fra Byantikvaren. 8 erstatningstrær ble plantet høsten 2013 for å bringe Smestad-aksen tilbake til sitt opprinnelige uttrykk.

Ring 2

Strekningen går fra Frogner plass til Galgeberg, ca 7 kilometer. Den er vedtatt skal være grønn gate.

Et hovedproblem for Ring 2 er salt som tar knekken på unge og gamle trær. Dette har ført til at en større mengde trær langs bygater har blitt fjernet. Bystyret vedtok i juni 2012 å fase ut bruk av tradisjonell salting. Så langt er ingen tilfredsstillende erstatninger funnet. Bymiljøetaten har hittil ikke funnet løsning på hvordan etaten skal levere sikre gater om vinteren og grønt bymiljø om sommer.

Generelt om Oslo kommunes praksis ved fjerning av trær

Oslo har løpende kontakt med entreprenører som har kontrakt for hvert sitt område. Firmaenes sertifiserte arborister gjør visuell vurdering av trær fra bakkenivå og rapporterer dette inn til kommunen. Kommunens arborist gjør så en kontrollvurdering av innrapporterte trær og avgjør hvilke tiltak som trengs. Det gjøres for å kvalitetssikre at ikke arbeides skal gjøres uten at det er reelt behov for det. Det kan være felling, tynning, beskjæring eller forankring. Om trær må felles, blir om mulig stammen fraktet ut i naturområde hvor den kan brytes ned og bidra til biomangfoldet.

Det er tre parameter når trær vurderes. Før ett eller flere trær må felles, vurderes alltid om dette skal gjøres kjent for folk.

Det gjøres vanligvis på etatens nettside - <http://www.bymiljoetaten.oslo.kommune.no/> > http://www.bymiljoetaten.oslo.kommune.no/natur/planter_og_blomster/trar_i_byen/

- Risiko: lokalitet i forhold til eventuell skade den vil gjør om den faller ned. Risiko er alltid størst ved skole/barnehage kontra ett tre i en skog og der mange mennesker ferdes.
- Estetikk: Større krav til trær i eks. Vigelandsparken har større krav til estetisk vakre trær kontra mer naturlignende områder.
- Biologisk mangfold: Treets verdi som levested for organismer som lever i og på stammen – sopp, lav, insekter med flere.

Oslo kommune har bystyrevedtak fra 1993 som sier at for hvert tre som kuttes ned, skal det plantes minst et nytt. Dessverre klarer ikke de ansvarlige utføre dette i praksis grunnet manglende budsjett og stort etterslep av trær som allerede er kuttet ned. Eksempler på slike gater kan være Vogts gate, Sporveisgata og Drammensveien. Det er ønsket en årlig bevilgning øremerket trær som erstatter de som må kuttes ned. Bortsett fra treplantingsmidler som inngår i nyanlegg eller anlegg som bygges om, har det de senere årene blitt bevilget meget lite midler til treplanting.

Telefonintervju - Roar Larsen - Mandal kommune - 20.02.2014

Nr.15

Intervju med Roar Larsen 20.02.2014

Proessen for privatpersoner for å felt tre på kommunal grunn

Må fylle ut et skjema som de finner på Mandal kommune sine hjemmesider. Her skal de tegne inn treet plassering og beskrive årsaken til hvorfor de vil fjerne treet. Skjemaet gir også forenklet informasjon om naboloven, hvis denne vil gi seg gjeldene.

Ansvarlig for tre i Mandal gjør så avtale om befaring for å vurdere treet og om det er gyldig grunn til å fjerne det.

Er det en invaderende art i sørlandsområdet, slik som gran, sitka eller tuja, som ikke naturlig forekommer i dette området er det lettere å få gjennomslag for fjerning.

I de fleste tilfeller brukes personlig skjønn, slik som solforhold, nedfall på eiendom eller om det er en del av en større grøntstruktur.

Innmeldes det tre som er vernet, slik som hule eiker med stammediameter over 2 meter, vil svaret i utgangspunktet være nei.

Andre store lauvtrær som har en historie å fortelle er også ønskelig å bevare, og vil generelt bli forsøkt bevart på tross av ønske fra offentligheten om å fjerne dem.

Hendelser som tar livet av flest trær i Mandal

Skade/råte/brekkasje/brøytebilpåkørsel

Bruker en metode utarbeidet av Claus Mattek for å vurdere et tres overlevingssevne.

Om over 70% av diameteren ved rota er skadd/råten/hol, er sannsynligheten stor for at treet vil falle over i sterk vind.

Denne må vurderes strengere om treet ligger i nærheten av en travel ferdselsåre eller skole og rissikoen for personskade er større enn om treet er plassert i ett naturområde.

Verktøy for å vurdere dette er Resistograf. Som er en "tråd-drill" som lager ett lite hull i treet stamme. Her måler du treet motstandskraft for å få ett bilde av hvordan treet ser

ut innvendig uten å måtte kutte det ned. Hulle som borres er så lite at det ikke gjør varig skade på treet om de skulle bestemme seg for å ikke kutte det ned.

En av de aktivitetene i bymiljø som tar flest treliv er gravemaskiner i forbindelse med kabelgrøfter, eller annet grunnarbeid. Dette kutter over trærers røtter og om ikke dette rapporteres inn til kommune er det vanskelig for de ansvarlige å se dette på treet før det er for sent og treet allerede har begynt å dø. Dette kan i noen trearter ta flere år. Noen trær er bedre til å hente seg inn etter skade på røtter, slik som Lind, men andre igjen ikke klarer å regenerere nok nye røtter til å overleve.

Brøyteskader om vinteren er en annen aktivitet som tar livet av mange trær. Brøytebiler kommer borti trestammen med plogen og flerrer av barken, noe som fører til store råteskader.

Kommunen har også regler for graving i rotsonen til trær i områder hvor det er gitt løyve til gravearbeid, men en ser ofte at utbyggerne ikke tar hensyn til dette. Det kan føles som de ofte mener det er lettere å be om tilgivelse enn tillatelse.

Generelle innspill - Silje Haugen in` t Veld - Stavanger kommune

Nr. 16

Det stemmer at vi av og til har tilfeller der vi må fjerne store gamle trær. Er dette trær som er regulert til bevaring i reguleringsplanen, må vi normalt gå via Byggesak. I enkelte tilfeller kan det også være aktuelt å koble inn Byantikvaren. Vi som sitter i Parkseksjonen er gjerne de som har mest kunnskap om trær, så vi blir da forespurt om å vurdere treets tilstand. I noen tilfeller kan konklusjonen være at det er et tre med skader eller råte, og at vi vurderer det som farlig å la det bli stående. Da anbefaler vi at det felles, men byggesak tar den endelige avgjørelsen dersom det er regulert til vern. Men vi har også store gamle trær som ikke er regulert til bevaring, men som vi ser det som verdifullt å ta vare på likevel. Vi prøver å ta vare på slike i størst mulig grad så lenge det ikke går ut over sikkerheten eller de er til særdeles stor ulempe for folk. Ofte prøver vi å plante et nytt tre til erstatning for et tre vi feller dersom det er hensiktsmessig at det står et tre akkurat der. For eksempel i Byparken er dette aktuelt om vi ser oss nødt til å felle trær.

I noen tilfeller har ikke vi i parkseksjonen den kompetansen som skal til for å vurdere helt sikkert om et tre kan bli stående eller ikke. Da tar vi kontakt med eksterne fagfolk, for eksempel en arborist. I tillegg har treets plassering i omgivelsene også mye å si for hvordan vi avgjør slike tilfeller. Det er for eksempel større risiko med trær som står inn til en gangvei der det ferdes folk, i en park hvor det er mye folk, i en skolegård i en barnehage eller lignende, om det er tre utenom allfarvei inne i en skog.

Vi har også områder der vi lar trærne bli liggende etter at de har falt for å ta vare på det biologiske mangfoldet.